

Film u nastavi hrvatskoga kao stranog jezika: primjer didaktičko-metodičke obrade igranog filma "Tko pjeva zlo ne misli"

Kalc, Jelena

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:526109>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Jelena Kalc

**Film u nastavi hrvatskoga kao stranog jezika:
primjer didaktičko-metodičke obrade igranog
filma "Tko pjeva zlo ne misli"**

(DIPLOMSKI RAD)

Rijeka, 2015.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Jelena Kalc

Matični broj: 0009054489

**Film u nastavi hrvatskoga kao stranog jezika:
primjer didaktičko-metodičke obrade igranog
filma "Tko pjeva zlo ne misli"**

DIPLOMSKI RAD

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost/Njemački jezik i književnost

Mentor: dr.sc. Željka Macan

Rijeka, 23. lipnja 2015.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Pravni aspekti pri korištenju filma u nastavi.....	3
3. Film u nastavi stranih jezika.....	5
3.1. Opće karakteristike.....	8
3.2. Razvoj kompetencija.....	11
4. Film u nastavi hrvatskoga kao stranog jezika	16
4.1. Pristup i metode.....	18
4.2. Zadaci u radu s filmom.....	20
4.2.1. Zadaci prije gledanja filma.....	20
4.2.2. Zadaci za vrijeme gledanja filma.....	21
4.2.3. Zadaci nakon gledanja filma.....	22
5. Kriteriji za odabir filma.....	23
6. Didaktičko-metodička obrada filma "Tko pjeva zlo ne misli".....	24
6.1. O filmu.....	24
6.2. Izvedba nastavne jedinice.....	26
7. Zaključak.....	31
8. Sažetak	33
9. Ključne riječi.....	34
10. Prijevod naslova rada i ključnih riječi na strani jezik.....	35
11. Popis literature.....	36
12. Prilozi	

1. Uvod

Film kao sveprisutni društveni medij je najbolje opisao Krešimir Mikić rekavši: *"On je istovremeno osobno doživljajni i društveni fenomen, kulturni i gospodarski, elitan i populističan, zahtjevan i zabavan... (!) Jednako ga gledaju u Sibiru, u New Yorku i u Zagrebu"* (Mikić 2001: 15). To se posebice odnosi na igrani film kao dominantan filmski rod današnjice – on je najpoznatiji, najgledaniji i najkomentiraniji filmski rod. Kao dio obavezne nastave materinjeg jezika film je se po prvi puta javlja u planu i programu za obaveznu osnovnu školu pedesetih godina prošloga stoljeća. Svoje je mjesto nešto kasnije film pronašao i u nastavi stranih jezika. Metodički pristup filmu u nastavi hrvatskoga kao stranoga jezika nije detaljno ni sustavno obrađen. Stoga se u ovome radu donosi pristup filmu kao nastavnom sredstvu u nastavi inojezičnoga hrvatskoga te se njime želi dati doprinos poučavanju hrvatskog kao stranog jezika. Teorijsku podlogu ovoga rada sačinjavaju radovi posvećeni metodici nastave stranih jezika te filmu u nastavi. Najviše je radova o filmu u nastavi stranih jezika na njemačkom i engleskom jeziku, gdje je pristup filmu iscrpno razrađen, te se stoga ovaj rad, osim na literaturu na hrvatskom i engleskom jeziku, u najvećem dijelu oslanja na literaturu iz zemalja njemačkog govornog područja. Glavni je cilj ovoga rada didaktiziranje (didaktičko-metodička obrada) odabranoga igranog filma koja uključuje izradu nastavnih materijala za potrebe nastave hrvatskog kao stranog jezika. Ostali se ciljevi odnose na osvješćivanje potrebe za uvođenjem filma u nastavu hrvatskoga kao stranoga jezika, utvrđivanje aktualnog pristupa filmu na području hrvatskoga kao stranoga jezika, predstavljanje relevantne literature i internetskih izvora koji mogu poslužiti u obradi filma za nastavu, utvrđivanje kompetencija koje se razvijaju u učenika korištenjem filma kao nastavnog sredstva te prikazivanje načina na koji se može pristupiti odabiru i obradi filma u nastavi hrvatskog kao stranog jezika. Stoga ovaj rad može biti zanimljiv i koristan svima onima koji se bave područjem hrvatskoga kao inog jezika.

U radu se donosi pregled dosadašnjih teorijskih spoznaja o filmu na području poučavanja stranih jezika. Ove spoznaje pronalaze svoju primjenu i u nastavi hrvatskog kao stranog jezika. Na temelju odabranog filma izradit će se prijedlog za didaktiziranje odnosno didaktično-metodičku obradu igranog filma "Tko pjeva zlo ne misli" iz 1970 godine. Teorijski dio rada se uglavnom bavi pitanjem metoda i pristupa u obradi filma u nastavi

stranih jezika. Toj se tematici pristupa metodom specijalizacije prema principu "od općeg prema pojedinačnom". Razina općeg odnosi se na aktivnosti i zadatke koje učitelji mogu koristiti u nastavi za svaki film, a razina pojedinačnog odnosi se na konkretne aktivnosti i zadatke koji se iznose u praktičnom dijelu rada. Osim ove metode u radu se koristi i metoda kompilacije jer se preuzimaju relevantna opažanja vezana uz temu rada, iznose se zaključci i spoznaje autora koji su se u svojem dosadašnjem znanstvenom radu bavili filmom u nastavi stranih jezika te filmom u nastavi općenito. U radu se posebna pozornost posvećuje sljedećim pitanjima: "Koje su prednosti filma u nastavi?", "Kakav je trenutni pristup filmu na području hrvatskoga kao stranoga jezika?", "Koji su filmovi prikladni za obradu u nastavi hrvatskoga kao stranoga jezika?", "Na koji način učitelj može pristupiti filmu kao sredstvu u nastavi stranih jezika i koje su faze koje takav pristup traži?", te "Koje se kompetencije i jezične vještine mogu razvijati u učenika uporabom igranoga filma kao audiovizualnoga sredstva u nastavi stranih jezika?". U praktičnom se dijelu rada bit donose i objašnjavaju aktivnosti i zadaci osmišljeni za didaktiziranje filma "Tko pjeva zlo ne misli" redatelja Krešimira Golika iz 1970. godine.

Rad je podijeljen na šest poglavlja. Nakon prvog, uvodnog poglavlja, u drugom se poglavlju razjašnjava pitanje prikazivanja filma u nastavi s pravnoga aspekta. U trećem poglavlju govori se o obilježjima filmskih rodova (dokumentarnog, igranog i animiranog), općim karakteristikama (igranog) filma kao nastavnoga sredstva i njegovim prednostima u nastavi stranih jezika te o razvoju kompetencija na koje uporaba filma kao nastavnog sredstva utječe: komunikacijskih jezičnih kompetencija, međukulturalne kompetencije i medijske kompetencije. Četvrto poglavlje tematizira pristup filmu na području hrvatskoga kao stranog jezika. Donose se literatura i internetski izvori korisni za didaktiziranje filma za potrebe nastave hrvatskoga kao stranoga jezika, faze i modeli za obradu igranog filma u nastavi te različiti aspekti s kojih se može pristupiti obradi filma. U petom su poglavlju sagledani kriteriji za izbor filma. Šesto poglavlje sadrži detaljan opis metodičko-didaktičke obrade filma "Tko pjeva zlo ne misli" iz 1970. godine. U prilogu se nalaze tabelarni prikaz obrade filma te izrađeni nastavni materijali (nastavni listići) za potrebe metodičko-didaktičke obrade filma "Tko pjeva zlo ne misli" u nastavi inojezičnoga hrvatskoga.

2. Pravni aspekti pri korištenju filma u nastavi

Prije rasprave o tome koji bi film i iz kojih razloga te s kojim ciljevima trebalo upotrijebiti kao nastavno sredstvo i prije odluke o prikazivanju određenoga filma u nastavi valja razjasniti aspekte koji se odnose na autorska prava u Republici Hrvatskoj. Moguće je da mnogi učitelji pitaju smiju li ili ne smiju upotrijebiti određeni film u svojoj nastavi. U ovom se poglavlju stoga donosi kratki pregled za film relevantnih informacija iz Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima.

Prema člaku 5. točke 2. Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima autorska djela su: jezična djela (pisana djela, govorna djela, računalni programi), glazbena djela (s riječima ili bez riječi) dramska i dramsko-glazbena djela, koreografska i pantomimska djela, djela likovne umjetnosti (s područja slikarstva, kiparstva i grafike; bez obzira na materijal od kojega su načinjena, te ostala djela likovnih umjetnosti), djela arhitekture, djela primijenjenih umjetnosti i industrijskog dizajna, fotografska djela i djela proizvedena postupkom sličnim fotografskom, audiovizualna djela (kinematografska djela i djela stvorena na način sličan kinematografskom stvaranju), kartografska djela te prikazi znanstvene ili tehničke prirode kao što su crteži, planovi, skice, tabele i ostalo (usp. Narodne novine 2003: 7398). Članak 114. ovog Zakona opisuje što sve pripada audiovizualnim djelima: *"Audiovizualna djela, po ovom Zakonu, jesu kinematografski, televizijski, dokumentarni, crtani, reklamni ili drugi filmovi, te druga audiovizualna djela izražena slikama koje u slijedu daju dojam pokreta, sa zvukom ili bez zvuka, bez obzira na vrstu podloge na koju su fiksirana."* (Narodne novine 2003: 7410) Prikazivanje filma na nastavi posebno je definirano člankom 88.:

"Dopušteno je javno izvođenje ili scensko prikazivanje autorskih djela u obliku izravnog poučavanja na nastavi, ili na priredbama koje su vezane uz nastavu, u opsegu opravdanom obrazovnom svrhom koja se želi postići takvim priopćavanjem, ako se autorsko djelo ne koristi radi ostvarivanja izravne ili neizravne imovinske ili komercijalne koristi za obrazovnu ustanovu, organizatora ili treće osobe, ako izvođači ne primaju naknadu za izvođenje autorskih djela, te ako se ne naplaćuju ulaznice." (Narodne novine 2003: 7407)

Javno prikazivanje filma koji je pod autorskim pravom, kažnjivo je djelo. Međutim, člankom 88. iz Zakona o autorskom pravu i srodim pravima prikazivanje filma na nastavi izuzeto je od svih ostalih javnih situacija u kojima se film ne smije prikazivati. Drugim riječima, javno prikazivanje filma za potrebe nastave je dozvoljeno zakonskim odredbama.

3. Film u nastavi stranih jezika

Mediji su sredstva za prenošenje informacija, primjerice, novine, radio, televizija, Internet i slično. U našoj su današnjici mediji sveprisutni i dostupni većini stanovništva. Nove tehnologije u obliku računala i interneta, osim u kućnoj uporabi, pronašle su svoje mjesto i u učionicama. Promjene koje je u učionice doveo tehnološki napredak treba iskoristiti za nove oblike poučavanja i učenja, kako u cjelokupnoj nastavi, tako i u nastavi stranih jezika. Kada se govori o medijima u odgoju i obrazovanju, tada je pojam medija istoznačan pojmu nastavnog sredstva: "*Nastavna sredstva su didaktički oblikovani predmeti koji u nastavi služe kao izvori spoznavanja, odnosno učenja*" (Rosandić 2005: 131). U većini klasifikacija nastavnih medija (u daljnjem tekstu: nastavno sredstvo) koje se mogu pronaći u literaturi, najčešća je podjela prema osjetilima koja su relevantna za njihovo korištenje, te tako govorimo o vizualnim, auditivnim i audiovizualnim medijima, a tekstualni mediji su podskupina u sklopu vizualnih medija zbog čega ih neki autori izdvojeno analiziraju (usp. Matijević 2005: 331). Film tako pripada audiovizualnim nastavnim sredstvima jer angažira osjetila sluha i vida.

Kada je riječ o filmskim rodovima i vrstama u nastavi, važno je poznavati njihovu klasifikaciju. U svojoj "*Metodici nastave filma na općeobrazovnoj razini*" Stjepko Težak zaključuje kako je

"u nastavi [...] prilično ukorijenjeno razlikovanje roda (dokumentarnoga, igranoga i animiranoga) kao nadređenoga pojma vrsti, koja se može određivati prema različitim kriterijima: temi i sadržaju (ljubavni, ratni, kriminalistički, biografski i dr. filmovi), namjeni (zabavni, umjetnički, reklamni, nastavni, popularnoznanstveni i dr. filmovi), srodnosti s drugim umjetnostima i medijima (filmska bajka, filmska komedija, filmska opera, filmska revija, filmska drama, filmski mjuzikl i dr.) i različitim tehničkim osobilježjima (crno-bijeli i višebojni film, nijemi i zvučni film, kratki i dugi film, uski, normalni i široki film i dr.)" (Težak 2002: 247).

Postoje dakle tri filmska roda: dokumentarni, igrani i animirani. Svaki se od tih filmskih rodova može upotrijebiti kao nastavno sredstvo u nastavi stranih jezika. Ovisno o obilježjima svoje vrste, bilo koji od njih može poslužiti kao primjereno nastavno sredstvo

na određenom stupnju učenja stranog jezika. Dokumentarni se film u povijesti filma javlja prvi. Dokumentarni film je film u kojem je snimljena stvarnost u određenom trenutku / vremenu, a tu stvarnost preko slike i tona snimatelj prenosi ostalima (usp. Brandi 1996: 85). U dokumentarnim filmovima može se mnogo doznati o krajoliku, lokalnim posebnostima, gradovima i građevinama ili ljudima u određenoj geografskoj i kulturnoj okolini (usp. Brandi 1996: 85). Iako se u dokumentarnome filmu nastoje prikazati zbiljska događanja, postavlja se pitanje o objektivnosti i stupnju realističnosti filma radi redateljeva odabira prizora iz snimljene stvarnosti koji će u filmu biti prikazani. To je važno pitanje o kojem valja voditi računa i u nastavi stranih jezika. Igrani je film prvenstveno postao predmetom zanimanja teorije obrazovanja jer se "*otkriva kao sredstvo komuniciranja i informiranja o svijetu koji nas okružuje*" (Vrabec 1967: 68), dok se u novije vrijeme posebno zanimanje za igrani film kao nastavno sredstvo javlja i na području nastave stranih jezika. Igrani film je filmski rod koji "*čine (...) filmovi usredotočeni na uobičajeno narativno predočavanje zamišljenih svjetova i zbivanja*"¹. To je scenografski pripremljen i glumački odigran proizvod mašte zabilježen u scenariju i knjizi snimanja, ali se može oslanjati i na zbilju (usp. Mikić 2001: 111). U filmu

"predočena zbivanja i ambijenti mogu biti realistični, odn. odgovarati potvrđenim mogućnostima našega iskustvenog svijeta, stilizirani (artificijelni, izvještačeni), odn. mogu s očiglednom namjerom izobličavati karakteristike iskustvenog svijeta i biti opredijeljeno slabo vjerojatni u njemu, i fantastični, odn. prikazivati zbiljski nemoguće, ali zamislive svjetove i zbivanja."²

Upravo je ono realistično u filmu od osobite važnosti za nastavu stranih jezika (to može biti priča ili dio priče, primjerice određeni povijesni događaj koji je u filmu tematiziran, lokacije iz filma, razni uporabni predmeti). Osim toga, važna je i činjenica da igrani film predstavlja područje dominantne kinematografije – igrani su filmovi najgledaniji među filmskim rodovima, najviše ih se poznaje, te se o njima najčešće govori i piše (usp. Mikić 2001: 111). Razlikovati se mogu i prema tome dijeliti s obzirom na duljinu, te tako postoji

¹ Turković, H.: *Igrani film*. U: Filmski leksikon. Dostupno na: <http://film.lzmk.hr/clanak.aspx?id=681> (23. 05. 2015.)

² Turković, H.: *Igrani film*. U: Filmski leksikon. Dostupno na: <http://film.lzmk.hr/clanak.aspx?id=681> (23. 05. 2015.)

podjela na kratkometražne (do 30 minuta trajanja), srednjemetražne (do 60 minuta trajanja) i dugometražne filmove (trajanja preko jednog sata) (usp. Mikić 2001: 111). S animiranim se filmom učenici stranih jezika susreću već u svojoj najranijoj dobi. Rado mu se vraćaju i kao odrasli ljudi, a trebalo bi iskoristiti činjenicu da je animirani film u njihovoj ranoj dobi djelovao kao zabava i prizvati taj osjećaj prilikom izgrađivanja i nadograđivanja jezičnog i komunikacijskog znanja. I sama riječ animacija ima svoje podrijetlo u latinskome "animare", što znači oživjeti, zadahnuti životom, kako ističe Krešimir Mikić (usp. Mikić 2001: 111). Animirani je film filmski rod koji u sebi objedinjuje *"brojne vrste filmova (crtane, lutkarske, kolažne, filmove s animiranim predmetima i sl.) koji nastaju uzastopnim snimanjem pojedinačnih sličica (...) a koje kasnije bivaju oživljene tehnikom filmske projekcije (...) [kojom] se stvara iluzija pokreta, nastaje život iz neživoga"* (Mikić 2001:111). Dok se u dokumentarnom filmu ne stvara i izmišlja nova priča, već se kao materijal dokumentiraju priče iz života onako kako bi se one i bez filma dogodile, u animiranom i igranom filmu stvara se druga, nova, filmska stvarnost. Za igrani je i animirani film prema Težaku karakteristična sveobuhvatna igra: *"igra scenaristove mašte (igra sadržajem), igra glumca³ (mimikom, gestom, riječju, cjelokupnim djelovanjem), igra kamere (kretanjem, odnosom prema sadržaju), igra režije (izborom, redanjem sadržaja, bojom, svjetlošću, zvukom)"* (Težak 2002: 259). Osim igranog, dokumentarnog i animiranog filma, kao sredstvo u nastavi mogu se koristiti i ostali oblici audiovizualnih sredstava kao što su primjerice televizijske serije i televizijski reklamni spotovi.

U nastavku ovog poglavlja će biti predstavljene opće karakteristike filma kao sredstva u nastavi stranih jezika. Te su karakteristike zapravo prednosti koje u određenim nastavnim situacijama film ima pred ostalim nastavnim sredstvima i metodama. Osim prednosti koje film sa sobom donosi, postoje i određeni problemi prilikom rada s filmom koji se uspješno mogu otkloniti ako se pravovremeno postave ciljevi nastave i izbor filma prilagodi istima. Jedna od karakteristika filma koja se posebno ističe u ovom radu uključuje razvijanje različitih kompetencija, primjerice, komunikacijskih jezičnih kompetencija te međukulturalne i medijske kompetencije, koje su od iznimnog značaja za nastavu stranih jezika. Navedene su kompetencije također predstavljene u nastavku poglavlja.

³ U animiranim filmovima nema igre glumca.

3.1. Opće karakteristike

Postoje brojne prednosti filma kao nastavnog sredstva. Film, prvenstveno zamišljen kao umjetničko djelo i kao djelo autora čiju poruku prenosi, ne predstavlja izravnu didaktiku, ali se primjerenom metodičko-didaktičkom obradom svakako može iskoristiti kao kvalitetno nastavno sredstvo. Film kao audiovizualni medij posjeduje ogroman potencijal za motivaciju učenika, a motivacijom se postiže idealno okruženje za učenje (usp. Lay 2009: 116). Omogućava doticaj s realnošću izvan učionice, a to je (fiktivna) filmska stvarnost (usp. Lay 2009: 109). Umjesto da učitelj opisuje stvari i pojave te prepričava događaje, uz pomoć filma kao nastavnog sredstva može učenicima približiti jezik, kulturu i određeno geografsko područje iz drugačije, realističnije perspektive. Film omogućava promjenu tradicionalne situacije učenja, nova znanja se brže usvajaju, a u kratkom se vremenu posredstvom filma prenosi mnoštvo informacija različite prirode koje, posebice zbog prisutnosti vizualnog kanala, duže ostaju u pamćenju (usp. Strmečki Marković 2005: 60). Unatoč svome fiktivnom karakteru, film prikazuje komunikaciju koja djeluje realistično i koja je uvijek smještena u određeni situativni kontekst. Autentičnost situacija i govora iz filma još je jedna u nizu njegovih prednosti. Kako bi film bio što više autentičan, likovi govore i "razgovornim jezikom", te se nerijetko u govoru filma mogu čuti dijalekti ili zapaziti određena obilježja dijalekta. Karakteristike dijalekta u filmu i njihov utjecaj na filmsku publiku primijetila je i u svojoj knjizi objasnila Jelena Vlašić Duić:

"Način govora izvor je nelingvističkih informacija o govorniku, o njegovu socijalnom i regionalnom podrijetlu, osobinama ličnosti, a stereotipne su reakcije česte, pa određene govorne osobine vezujemo uz određene osobine govornika i obratno. Tako postupa i filmska publika, pa će pozitivan ili negativan stav prema nekom govornom varijetetu ili jeziku biti određen odnosom prema njihovim govornicima." (Vlašić Duić 2013: 79)

O tom bi se aspektu trebalo raspraviti s učenicima kako bi se osvijestilo značenje uporabe regionalnih govora i kako bi se spriječile stereotipne reakcije te kako učenici ne bi vezali određene negativne osobine za sve govornike određenog dijalekta.⁴

⁴ V. u Žanić (2009)

U filmu se učeniku strani jezik javlja onim tempom koji je uobičajen za izvorne govornike, a informacije se prenose i nadodsječnim (suprasegmentalnim) obilježjima (intonacija, jačina, pauza) i neverbalnom komunikacijom likova (geste, mimika) (usp. Lay 2009: 109). Svaki učenik individualno, sam u sebi, interpretira film i stvara značenje sukladno vlastitom znanju i iskustvu. Istovremeno angažiranje dvaju osjetila osigurava bogatiju i efikasniju komunikaciju učenika s filmskim djelom (usp. Matijević 2005: 338). Kako slika govori više od tisuću riječi, ona obogaćuje govorni izraz i pomaže da se predmet proučavanja bolje upozna i trajnije ostaje u sjećanju (usp. Matijević 2005: 338). Zbog spajanja auditivnog i vizualnog film snažno utječe na savladavanje mnogobrojnih kulturnih razlika među različitim zemljama i društvenim sredinama, a na nastavi to može poslužiti i pri osvješćivanju i tematiziranju istih. Film često predstavlja odraz društva i vremena u kojem je nastao, te kao takav može poslužiti tematiziranju problematike društva (međuljudski odnosi, rodne uloge, vrijednosti...) (usp. Lay 2009: 109). Mnoge situacije i prizori iz filma mogu poslužiti tome da se osvijeste i/ili razbiju postojeći ili novostvoreni stereotipi. Film je idealan za kritičko promišljanje te djeluje kao poticaj za usmeno i pismeno stvaralaštvo učenika (interpretacija likova i situacija, pisanje sastavaka, eseja, filmskih kritika...) (usp. Strmečki Marković 2005: 60). Doprinosi proširenju jezičnog znanja (leksik, gramatika, izgovor) već samim slušanjem i gledanjem, a kasnije i vježbama i zadacima kojima se produbljuje znanje. Filmom i zadacima te aktivnostima vezanima uz film u učenika se razvijaju jezične vještine "*slušanja, čitanja, govorenja i pisanja*" (Jelaska et al. 2005: 14). Film umnogome doprinosi i razvoju različitih kompetencija u učenika. Uporabom filma u nastavi razvijaju se u učenika razne kompetencije kao što su međukulturna kompetencija i komunikacijske jezične kompetencije, a može se razvijati i medijska kompetencija u većem ili manjem opsegu, ovisno o ciljevima nastave i izboru zadataka. Važno je istaknuti kako je učenike potrebno na vrijeme pripremiti za filmsku nastavu ukoliko se želi raditi na medijskoj kompetenciji. Film na DVD-u ima mogućnost prikazivanja podnaslova. Može se dogoditi da podnaslovi učenicima predstavljaju distrakciju od primanja audiovizualnih sadržaja. To će se u najvećem broju slučajeva dogoditi ako je njihov stupanj jezičnog znanja na razini nižoj od potrebne za recepciju određenog filma. Tada će se učenik oslanjati isključivo na čitanje podnaslova iz filma, tek tu i tamo gledajući pokrete i izraze lica likova i ostale promjene na ekranu, propuštajući brojne informacije koje mogu prikupiti slušajući jezik i gledajući slike u pokretu. Međutim, ako je stupanj jezičnog znanja odgovarajući i

ako učenik ima iskustva s gledanjem filma s podnaslovima, tada on već ima razvijenu brzinu i sposobnost istovremenog praćenja teksta titlova, događanja na slici / videu i govora te ostalih zvukova. Budući da velika većina mladih ima veliko iskustvo u gledanju filma s podnaslovima, mnogi od njih imaju potrebnu brzinu i strategije praćenja informacija putem različitih kanala. Postoje i radovi na temu korištenja podnaslova kako bi se unaprijedilo učenje stranih jezika. Iz već ovdje navedenog razloga promatra ih se u pozitivnom svjetlu jer pomažu učenicima pratiti govor iz filma, sav onaj govor koji bi vjerojatno inače bio izgubljen (usp. Talaván Zánon 2006: 42). Podnaslovljeni video pruža trostruku povezanost između slike te zvuka (govora) na jednom jeziku i teksta na drugom jeziku, koji su povezani prijevodom (usp. Talaván Zánon 2006: 43). Ovakav tip povezanosti općenito potiče snažne asocijacije za upotrebom jezika (usp. Talaván Zánon 2006: 43). Korištenje podnaslova kao sredstva pri aktivnostima u nastavi stranih jezika predstavlja posebno područje, te je već obrađeno u literaturi.⁵

Iako je film kao audiovizualni medij učenicima izrazito atraktivan nastavni materijal koji ih motivira na učenje i rad, može se javiti potencijalna opasnost zbog moguće pasivizacije i zbog toga što film u učenika često biva shvaćen kao razonoda. Kako bi učenici što aktivnije primili sadržaje filma i kako bi pasivno gledanje bilo spriječeno, učitelj treba učenicima postaviti zadatke za vrijeme gledanja filma.⁶ Svi učenici film gledaju istim, unaprijed zadanim tempom, a to znači da se može dogoditi da odabrani film ne odgovara jezičnome stupnju učenika. U tom slučaju (ne)primanje filmskog sadržaja može djelovati demotivirajuće na učenike. To se može spriječiti tako da se odabere i metodičko-didaktički obradi film koji će odgovarati znanju učenika na odgovarajućem stupnju. Primjerice, filmovi koji nemaju linearno-kronološki slijed razvoja događaja uvelike otežavaju razumijevanje te se stoga mogu koristiti tek na naprednom stupnju.

⁵ Više informacija o prednostima i ograničenjima podnaslova može se pronaći u člancima "Using subtitles to enhance foreign language learning" (Noa Talaván Zánon 2006 i "Foreign Subtitles Help but Native-Language Subtitles Harm Foreign Speech Perception" (Mitterer; McQueen 2009)), a informacije o podnaslovima kao sredstvu za kreiranje aktivnosti u nastavi stranih jezika nalaze se u člancima "Audiovisual translation and foreign language learning: The case of subtitling" (Talaván Zánon 2010) i "Learning via Subtitling (LvS): A tool for the creation of foreign language learning activities based on film subtitling" (Sokoli 2006). Članci navedeni u ovoj i ostalim fusnotama nalaze se i u popisu literature ovog rada.

⁶ U dijelu petog poglavlja predlažu se zadaci koji se mogu postaviti učenicima u fazi gledanja filma.

Jedan od nepovoljnih čimbenika je i trajanje filma. Jedan školski sat u Republici Hrvatskoj traje 45 minuta. Igrani filmovi najčešće traju oko 90 ili više minuta, što znači da će samo za gledanje filma biti potrebna dva školska sata. Kako bi se otklonio ovaj nedostatak, preporuča se izbor filma dobro prilagoditi ciljevima nastave. Igrani film bi trebalo izabrati prema tome koliko unaprijed nastavom određenih sadržaja može biti obrađeno njegovim korištenjem, tako da je odabrani film izrazito funkcionalan za različite ciljeve nastave stranog jezika (naravno i za odgovarajući stupanj jezičnog znanja učenika). Nepostojanje odgovarajućeg obrazovanja učitelja za to nastavno područje jedan je od ključnih problema i nedostataka uvođenja filma u nastavu. Ono je razlogom što se u učitelja se može javiti nesigurnost u pogledu metodičkog pristupa filmu u nastavi stranih jezika. Problematiku obrazovanja nastavnika medijske kulture istaknuo je Stjepko Težak u svojoj knjizi "Metodika nastave filma na općeobrazovnoj razini". Slična se (ako ne i jednaka) problematika javlja i kod učitelja koji uvode film u nastavu hrvatskoga kao stranog jezika:

"Ne može izvoditi filmsku nastavu netko ništa ne zna o filmu ili pak zna veoma malo. Za uspješnu nastavu nije dovoljno znati tek onoliko koliko i učeniku treba dati. I za uvođenje predškolskoga djeteta u svijet filma odgajatelj mora imati natprosječnu filmsku kulturu, filmsku naobrazbu koja prelazi okvire općeg obrazovanja. (...) Ako već nisu odgovarajući filmološki studij završili na sveučilištu, nastavnicima drugih struka koji će izvoditi filmsku nastavu na bilo kojem stupnju treba omogućiti sustavno filmološko doškoloavanje. Naravno, može se to postići i samoizobrazbom, samo što tu prijeti opasnost da se u nesustavnom učenju ponešto propusti, previdi, zanemari – pa se filmska nastava prepusti nekom tko će u danom času i zatajiti." (Težak 2002: 54-55)

Privremeno rješenje ovog problema leži u samostalnoj edukaciji učitelja i opsežnijoj pripremi za nastavu filma. Kako i takav pristup ima svojih mana, postoji potreba za filmskim (do)školoavanjem za potrebe nastave hrvatskoga kao stranog jezika.⁷

3.2. Razvoj kompetencija

⁷ U četvrtom će se poglavlju predstaviti mogućnost filmske edukacije u Hrvatskoj za nastavnike predmeta Hrvatski jezik, kao i za sve ostale.

Posebno je težište u nastavi stranih jezika, između ostalog, i na razvijanju komunikacijske kompetencije. Sam sadržaj definicije komunikacijske kompetencije nije uvijek bio jasno određen.⁸ Definicija i model komunikacijske kompetencije preuzete su iz "Zajedničkoga europskog referentnog okvira za jezike: učenje, poučavanje i vrednovanje" (u daljnjem tekstu: ZEROJ) (Čeliković 2005). Komunikacijska kompetencija je kompetencija koju korisnici / učenici aktiviraju kako bi realizirali svoje komunikacijske namjere (usp. Čeliković 2005: 111). U užem smislu ona je jezičnog karaktera, a dijeli se na jezične, sociolingvističke i pragmatične kompetencije (usp. Čeliković 2005: 111). Jezična kompetencija ili lingvistička kompetencija uključuje "*poznavanje i sposobnost uporabe jezičnih izvora pomoću koji se mogu oblikovati dobro strukturirane poruke*" (Bagarić 2007: 90). Jezična kompetencija u sebi sadrži leksičku, gramatičku semantičku, fonološku, ortografsku i ortoepsku kompetenciju (usp. Čeliković 2005: 112). Sociolingvistička kompetencija uključuje znanje i vještine koje zahtijeva socijalna dimenzija uporabe jezika (usp. Čeliković 2005: 121). Ona sadrži aspekte koji se posebno odnose na korištenje jezika, a to su: jezični elementi koji označavanju društvene odnose, pravila pristojnog ponašanja, izrazi narodne mudrosti, razlike u registru te dijalekti i naglasci (usp. Čeliković 2005: 122-124). Pragmatična kompetencija obuhvaća diskursnu i funkcionalnu kompetenciju, te kompetenciju planiranja, koja je dio obje kompetencije, a odnosi se na nizanje poruka u skladu s interakcijskim i transakcijskim shemama (usp. Čeliković 2005: 126).

U radu se, s obzirom na temu i sadržaj, posebno ističu sljedeće komunikacijske jezične kompetencije: leksička kompetencija, semantička kompetencija, sociolingvistička kompetencija, diskursna kompetencija i kompetencija planiranja. Leksička kompetencija sastavnica je jezične kompetencije, a uključuje poznavanje i sposobnost korištenja vokabulara nekog jezika te se sastoji od leksičkih i gramatičkih elemenata (usp. Čeliković 2005: 113). Semantička kompetencija se bavi "*učenikovom svijesti o organizaciji značenja i njegovoj kontroli toga značenja*" (Čeliković 2005: 118). Diskursna kompetencija je

⁸ U preglednom članku "Definiranje komunikacijske kompetencije" (Bagarić; Mihaljević Djigunović 2007) prikazuje se proces definiranja komunikacijske kompetencije. Autorice prikazuju i uspoređuju nekoliko važnijih definicija i modela komunikacijske kompetencije, među kojima se nalaze i definicija i model komunikacijske kompetencije iz "Zajedničkog europskog referentnog okvira za jezike: učenje poučavanje i vrednovanje".

učenikova sposobnost nizanja rečenica u koherentne jezične cjeline (usp. Čeliković 2005: 126). Uključuje poznavanje i sposobnost upravljanja rasporedom rečenica prema: temama / glavnim mislima, poznatome / nepoznatome, "prirodnom nizanju" (npr. vremenskom: "Pao je pa sam ga udario" naprama "Udario sam ga pa je pao"), uzrocima / posljedicama, sposobnosti strukturiranja i upravljanja diskursom prema tematskoj organizaciji, dosljednosti i povezanosti, logičnom rasporedu, stilu i registru, retoričkoj učinkovitosti; načelu suradnje (Grice: "iznesite svoj doprinos onako kako se traži, pravovremeno, u skladu s prihvaćenom svrhom ili pravcem u kojem se govorna razmjena u kojoj sudjelujete kreće i pridržavajući se sljedećih načela: kvaliteta, kvantiteta, relevantnost, način) (usp. Čeliković 2005: 126). Planiranje teksta podrazumijeva poznavanje konvencija planiranja teksta u određenoj zajednici a odnosi se, npr. na način na koji će učenici strukturirati informacije za ispunjenje različitih makrofunkcija – opis, naracija, iznošenje i slično.

Međukulturalna kompetencija uključuje sva umijeća i sposobnosti koja su potrebna kako bi se pripadnici različitih kultura mogli međusobno razumjeti i uspješno komunicirati (usp. Čeliković 2005: 126). Osim za razvijanjem komunikacijskih jezičnih kompetencija, u nastavi se stranih jezika teži i ka razvijanju međukulturalne kompetencije. Kako ističe Bašić (Bašić 2014: 59), međukulturalna se kompetencija odnosi na *"sposobnost uspješnoga uspostavljanja odnosa između vlastite i strane kulture, svojevrsnu kulturalnu osjetljivost te sposobnost identificiranja i korištenja različitih strategija za uspostavljanje kontakata s osobama iz drugih kultura."* Prema ZEROJ-u, međukulturalne vještine i umijeća obuhvaćaju:

"sposobnost uspostavljanja odnosa između vlastite i strane kulture; kulturalnu osjetljivost te sposobnost identificiranja i korištenja različitih strategija za uspostavljanje kontakata s osobama druge kulture; sposobnost ispunjavanja uloge kulturnog posrednika između vlastite i strane kulture te uspješnog razrješavanja interkulturalnih nesuglasica i konfliktnih situacija; sposobnost prevladavanja stereotipiziranih odnosa." (Čeliković 2005: 108)

Pojam međukulturalne kompetencije opisan je u literaturi u kojoj se javlja u više inačica, a najčešće su "međukulturalna komunikacijska kompetencija" (Novak-Milić; Gulešić-Machata 2006) i "interkulturalna komunikacijska kompetencija" (ZEROJ 2005). Prilikom poučavanja druge kulture u literaturi su ponuđena tri različita pristupa. To su okvirni

pristup (poznat kao akronim NAPI-KEPRA), procesni pristup i etnografski pristup.⁹ Uzimajući u obzir činjenicu da se ovaj rad bavi uvođenjem filma kao sredstva u nastavi, od posebne je važnosti istaknuti da je film sredstvo kojim učenici opažaju ponašanje izvornih govornika te kojim se učenike uz odgovarajuće zadatke potiče da sami promatraju, spoznaju i prihvate stranu kulturu. Navedene funkcije filma odgovaraju zapravo dvjema od nekolicine karakteristika etnografskog pristupa, koji "*podrazumijeva promatranje i opisivanje svakodnevnoga života na terenu*" (Bašić 2014 prema Roberts et al. 2001), "pri čemu je nužno usredotočiti se na interpretaciju jezičnoga i kulturalnog ponašanja pripadnika određene jezične zajednice" (Bašić 2014 prema Damen 1987; Byram i Zarate 1994; Corbett 2003).¹⁰ S obzirom na činjenicu da se u postojećim udžbenicima hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika ne tematiziraju kontrastivne kulturne teme (usp. Novak-Milić; Gulešić-Machata 2006), prostor za tematizaciju kontrastivnih kulturnih tema može se stvoriti upravo uvođenjem filma u nastavu i izradom odgovarajućih zadataka.

Medijska kompetencija treća je od skupine kompetencija koje se predstavljaju o ovome radu. Postoje mnoge definicije medijske kompetencije, a u ovome se radu pod medijskom kompetencijom podrazumijeva sposobnost pojedinca da se aktivno i kritički angažira pri korištenju medija (u ovome slučaju je to medij filma). Film predstavlja redateljovo viđenje stvari, a to je viđenje na ekranu prikazano korištenjem raznih filmskih izražajnih sredstava. Kako bi se pojedinac, odnosno učenik (ako govorimo o nastavnoj situaciji), mogao aktivno i kritički angažirati u korištenju medija (odnosno u recepciji filma i njegovoj interpretaciji), za to su mu potrebni određeni "alati", potrebno mu je poznavanje filmskih izražajnih sredstava. Ako će se koristiti film kao sredstvo u nastavi stranih jezika u svrhu usvajanja i/ili uvježbavanja određenog sadržaja, ta je izražajna sredstva potrebno poznavati. Naravno da učitelji i učenici nisu eksperti na području filmske tehnike – za potrebe nastave stranog jezika to i ne moraju biti – važno je u jednostavnoj formi pokazati koliko se može "produbiti" percepcija ako se pazi na koji je način nešto u filmu izrečeno (usp. Brandi 1996: 47). Što su i koja su sve filmska izražajna sredstva? Sve ono što kamera snima zove se građom filma, a način na koji kamera vidi tu građu jesu filmska izražajna sredstva (usp. Mikić 2001: 27). Temeljna su filmska izražajna sredstva sljedeća: kadar, okvir, objektiv,

⁹ Pristupi su detaljno prikazani u članku "Interkulturalna sastavnica komunikacijske kompetencije" (Bašić 2014).

¹⁰ Imajući u vidu činjenicu da film nije zbilja, ali je često njen vjerni prikaz; on simulira govornu situaciju.

filmski plan, kut snimanja, pokreti kamere, osvjetljenje, crno bijeli film i film u boji, zvuk, preobrazba pokreta, filmske spona (interpunkcije), montaža, scenografija, kostimografija i maska te gluma¹¹ (usp. Mikić 2001: 27). Budući da recepcija filma ovisi o načinu na koji kamera nešto snima (primjerice lokaciju, objekt ili osobu), to bi prilikom obrade filma u nastavi stranih jezika u svakom slučaju trebalo osvijestiti kako bi se film mogao kritički promatrati (usp. Brandi 1996: 47), neovisno o tome za koje se aspekte (jezično-sadržajni, kulturni, filmski) prilikom obrade filma u nastavi stranih jezika učitelj odluči.

¹¹ Detaljan opis svakog filmskog izražajnog sredstva nalazi se u knjizi Krešimira Mikića "Film u nastavi medijske kulture".

4. Film u nastavi hrvatskoga kao stranog jezika

Film se kao nastavno sredstvo dosada koristio u različitim nastavnim predmetima, gdje je u pojedinim situacijama iskazao svoje prednosti nad ostalim nastavnim sredstvima. Utvrđene su odgojno-obrazovne mogućnosti filma te ponuđene metodičke upute i postupci za pristup filmu kao predmetu bavljenja medijske kulture, ali i književnosti (ekranizacija filma ili književno djelo kao predložak nastalom filmu) i to u nastavi hrvatskog kao materinjeg jezika. U toj se nastavi igrani film koristi(o) kao nastavno sredstvo. Osim prostora koji je zadobio u nastavi materinjeg jezika, film je svoje mjesto i funkciju pronašao i u nastavi stranih jezika. No, kakav je trenutno pristup filmu na području hrvatskog kao stranog jezika?

Dosada na hrvatskom jeziku postoji malo radova koji se bave mogućnostima primjene igranoga filma kao audiovizualnog sredstva u nastavi. Jedan od radova bavi se filmom kao audiovizualnim sredstvom u sklopu nastave njemačkog kao stranog jezika na studiju germanistike u Zagrebu.¹² Rad se oslanja na njemačku literaturu, u njemu je predstavljena uporaba filma u nastavi njemačkog kao stranog jezika, ali se mnoge stvari mogu primijeniti i na nastavu hrvatskog kao stranog jezika. Postoje radovi na temu stranog jezika u osnovnoj školi u knjizi "Strani jezik u osnovnoj školi" gdje se posebno ističe rad o televiziji u nastavi stranih jezika, u kojem je ponuđen model za uspješno iskorištavanje videomaterijala u nastavi.¹³ Iako se područje hrvatskog kao stranog jezika u posljednjih nekoliko godina snažno razvijalo, sustavan pristup filmu na tom području ne postoji. Iz tog razloga se u radu koriste brojni drugi izvori, uglavnom na njemačkom jeziku, u kojima je taj pristup detaljnije razrađen.¹⁴ Osim toga, u nastavku poglavlja predstavljeni su literatura i internetski izvori koji učitelju mogu poslužiti pri didaktiziranju filma za nastavu hrvatskoga

¹² Radi se o stručnom članku Sonje Strmečki Marković "Igrani film u nastavi jezičnih vježbi u sklopu studija germanistike u Zagrebu".

¹³ Radi se o radu Yvonne Vrhovac pod nazivom "Televizija u nastavi stranih jezika".

¹⁴ Osim brojnih stručnih radova na temu, u njemačkoj se literaturi mogu pronaći i brojni izvori materijala za nastavu njemačkog kao stranog jezika na internetu. Radi se o internetskim stranicama koje sadrže filmove, video-isječke filmova, ključne informacije o filmu te prijedloge za didaktizaciju filmova.

kao stranog jezika, te je prikazana mogućnost filmske edukacije za nastavnike predmeta „Hrvatski jezik“ (ali i sve ostale.)

Kao što je već prethodno spomenuto, pristup filmu kao nastavnome sredstvu iscrpno je obrađen za nastavu hrvatskoga kao materinjeg jezika. Neke metode i prijedlozi iz tog pristupa filmu također se mogu iskoristiti ili mogu poslužiti kao ideja za oblikovanje i stvaranje pristupa filmu u nastavi hrvatskoga kao drugog i stranog jezika. Tako, primjerice, učitelji mnoge materijale ili ideje i informacije za nastavu mogu dobiti ili gotove preuzeti iz knjige Stjepka Težaka "Metodika nastave filma na općeobrazovnoj razini" (Težak 2002), Dragutina Rosandića "Metodika književnog odgoja i obrazovanja" (Rosandić ¹1986, ²1988, 2005), Krešimira Mikića "Film u nastavi medijske kulture" (Mikić 2001), Ive Škrabala "101 godina filma u Hrvatskoj: 1896. - 1997." (Škrabalo 1998). Osim u konzultiranju navedenih knjiga, učitelji pomoć mogu potražiti i u postojećim udžbenicima medijske kulture, filmskim enciklopedijama i leksikonima. Za obradu aspekta kulture korisna će biti knjiga "Hrvatska na prvi pogled" urednice Sande Lucije Udier (Udier 2014). U poglavlju te knjige pod nazivom "Hrvatski film između nacionalizirane i nacionalne kinematografije" (Šakić 2014) nalazi se tekst o hrvatskom filmu od njegovih početaka do današnjih dana (odnosno do 2014. godine). Jezikom odnosno govorom u filmu temeljito se bavi Vlašić Duić u knjizi "U Abesiniju za fonetičara: govor u hrvatskome filmu" (Vlašić Duić 2013).

Korisne internetske stranice su službene stranice Hrvatskog audiovizualnog centra (<http://www.havc.hr>), te Hrvatskog filmskog saveza (<http://www.hfs.hr>), gdje korisnici u tražilicu mogu upisati traženi pojam (primjerice naslov filma, ime redatelja ili glumca i slično). Na stranicama Hrvatskog audiovizualnog centra nalazi se popis svih hrvatskih filmova – pretraživati se mogu prema rodu (dokumentarni, igrani, animirani, eksperimentalni), prema vrsti (njihova je podjela na kratkometražne, srednjometražne i dugometražne filmove) i prema godini izdanja (od 2008. do 2015. godine).¹⁵ Na stranicama Hrvatskog filmskog saveza mogu se pronaći i naslovi članaka relevantnih za hrvatski film te njihovi autori iz "Hrvatskog filmskog ljetopisa" (u izdanju Hrvatskog filmskog saveza), koji se može pronaći i u knjižnicama. Jedna od svakako vrijednih internetskih stranica za obradu filma u nastavi hrvatskoga kao stranoga jezika je stranica *filmovi.hr*, na kojoj su objavljeni izvorni autorski tekstovi poput kritičkih osvrti i eseja o filmovima, s posebnim

¹⁵ *Katalog hrvatskih filmova*. <http://www.havc.hr/hrvatski-film/katalog-hrvatskih-filmova?godina=2015> (27. 05. 2015.)

naglaskom na hrvatski, europski i nezavisni američki film. Kao iscrpni filmski vodič može poslužiti i stranica *www.imdb.com* jer se na njoj nalazi niz vrijednih podataka o određenom filmu, uključujući njegove tvorce (scenariste, redatelje, glumce, snimatelje i dr.), opsežan odabir kritika o pojedinom naslovu na raznim jezicima, fotografije iz filma, plakati, popis nagrada kojima su film i njegovi stvaratelji eventualno nagrađeni, filmske najave, službene stranice producenta pojedinog filma i ostalo.¹⁶ Za razliku od učitelja koji se sa zahtjevima uvođenja filma u nastavu stranih jezika već susreću u praksi, sadašnji studenti (a budući nastavnici hrvatskoga jezika) neke relevantne informacije o pristupu filmu mogu steći na na kolegijima u sklopu studija kroatistike¹⁷. Škola medijske kulture "Dr. Ante Peterlić" predstavlja obrazovni program u trajanju od deset radnih dana koji je namijenjen nastavnicima, studentima, učenicima i ostalim zainteresiranim građanima. Ona daje

"temeljna znanja za provedbu nastave (osnove medijske teorije, osnove filmskoga jezika, temeljne filmske vrste, intermedijske veze, metodičke radionice), a putem radionica [omogućava] (...) stjecanje neposrednih stvaralačkih i radnih iskustava korisnih za nastavu te [stvara] (...) upućeniji praktični rad s učenicima."¹⁸

Više o školi medijske kulture može se pročitati na internetskim stranicama Hrvatskog filmskog saveza, koje su navedene u popisu literature ovoga rada.

4.1. Pristup i metode

Dosada je već prikazan pregled postojeće literature i internetskih stranica kojima se učitelj može poslužiti prilikom obrade filma. No, na koji način učitelj može uvesti određeni film kao sredstvo u nastavi stranih jezika i koji su koraci koje učitelj pritom treba i može poduzeti? Prije svega, za dobar uspjeh i ostvarenje cilj(ev)a nastave važna je dobra

¹⁶ Usp. Mikić, K. (2002): *Internetske stranice koje pomažu u nastavi medijske kulture*. U : Zapis - bilten Hrvatskog filmskog saveza. 37/2002. Zagreb. Dostupno na: http://www.hfs.hr/nakladnistvo_zapis_detail.aspx?sif_clanci=168#.VXF3fM-qqko (18. 05. 2015.)

¹⁷ Primjerice na kolegiju "Hrvatski kao drugi i strani jezik" Odsjeka za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Rijeci.

¹⁸ *Škola medijske kulture "Dr. Ante Peterlić" - Info.* http://www.hfs.hr/smk_detail.aspx?tekst_id=170#.VWwojc-eDGc (27. 05. 2015.)

priprema. Iz popisa hrvatskih filmova, čitajući sažetke radnje filma, učitelj će se odlučiti za film koji će pogledati. Nakon prvog gledanja filma odlučit će je li igrani film (može i koji drugi filmski rod) adekvatan za obradu i primjenu u nastavi inojezičnoga hrvatskoga. Odluku o izboru filma učitelj donosi sukladno ciljevima nastave, a potom i prema svim ostalim kriterijima za odabir filma, koji se donose u petom poglavlju ovoga rada.¹⁹ U nastavi se može prikazati cijeli film, a ponekad je dovoljno izabrati nekoliko ključnih scena iz filma koje će biti dovoljne za rad. Filmovi koji donose zanimljive priče, daju uvid u jezik i kulturu ili koji će na učenike općenito djelovati tako da pobude interes za zemlju čiji jezik uče su filmovi koji su adekvatni za uvođenje u nastavu stranih jezika (usp. Lay 2009: 114). Film se u nastavi stranih jezika može obraditi s nekoliko različitih aspekata. U ovome se radu preporučuju jezični, kulturalni, međukulturalni te medijski aspekt. Preporuka je u nastavi pristupiti filmu s više od jednog aspekta. Film u nastavi stranih jezika nikako ne bi trebao služiti isključivo radu na jeziku. Filmovi bi trebali biti obrađeni kao cjelina, u kontekstu jezika i kulture. Ako će se filmu pristupiti s jezičnog aspekta, valja promatrati jezične posebnosti i obilježja koja se javljaju u njemu. Kulturni i interkulturalni aspekt gotovo su uvijek usko vezani uz odabir filma (usp. Lay 2009: 114). Važnost ovih aspekata leži u tome što se mogu promatrati razni detalji kulture zemlje čiji se jezik uči, a pritom učenici mogu promatrati interkulturalne sličnosti i razlike te potom međusobno diskutirati o tome. Medijski aspekt uključuje pristup filmu na način da se osvijeste filmska izražajna sredstva i njihova funkcija i posredovanje u stvaranju značenja i percipiranja filmskog sadržaja. Iako se učitelj može odlučiti da prednost daje, primjerice, jezičnom i kulturalnom aspektu, dobro je na nekim mjestima upozoriti učenike i na ostale elemente kako ne bi došlo do pogrešne generalizacije i eventualno stvaranja (negativnih) stereotipa. Sljedeći je korak planiranje nastavnih aktivnosti i izrada zadataka za uvodni, glavni ili središnji i završni dio nastavne jedinice. Planiranje nastavnih aktivnosti i izrada zadataka ovisit će o tome kojemu nastavnom cilju film služi i kojemu se aspektu ili aspektima želi dati prednost. U izradi zadataka učitelju može pomoći prethodno navedena literatura. U nastavku se donosi prijedlog za izradu zadataka u obradi filma prema tipologiji iz literature.

4.2. Zadaci u radu s filmom

¹⁹ Kriteriji za odabir filma donose se u petom poglavlju.

Na uspješnu uporabu filma kao audiovizualnog nastavnog sredstva između ostalog utječu i aktivnosti, tj. zadaci koje učitelj ostvaruje s učenicima prije, za vrijeme i nakon gledanja filma. Zadaci su na određen način predloženi nastavne interakcije između učenika i učitelja, a potiču učenje te olakšavaju uvježbavanje određenog sadržaja i omogućuju razvijanje određenih kompetencija (usp. Schwerdtfeger 1989: 42). U literaturi se (Brandi, 1996; Lay, 2009; Etya 2010) predlaže model koji se sastoji od triju koraka, odnosno triju faza zadataka koje su opisane u ovom poglavlju. Prva faza zadataka je faza "prije gledanja", druga "za vrijeme gledanja" i treća je faza zadataka "nakon gledanja". Ovaj se model pokazao uspješnim u dosadašnjoj praksi uporabe filma u nastavi stranih jezika. Svaka od ovih faza prilikom obrade filma u nastavi stranih jezika koristi zadatke kojima se ostvaruju nastavni ciljevi. U literaturi postoje brojni prijedlozi zadataka za svaku od faza. U ovome su radu prikazani i objašnjeni se neki od zadataka prema tipologiji koju donose Marie-Louise Brandi, Tristan Lay i Lee Etya (za obradu filmskih sekvenci) i to kao neke od mogućnosti za odabir prilikom obrade određenog hrvatskog filma u nastavi hrvatskoga kao stranog jezika. Neki od ovdje navedenih prijedloga svoju su funkciju našli i u praktičnom dijelu rada u kojem je predložena jedna od mogućih obrada hrvatskog filma "Tko pjeva zlo ne misli". U nastavi stranih jezika kao pristup filmu može poslužiti i metoda prevođenja (i to na višim stupnjevima učenja jezika), a potvrda tome je projekt Riječke kroatističke škole "Pronađeno u prijevodu". Cilj je projekta bio "*stvaranje podnaslova odabranog hrvatskog filma na njemačkome, poljskome i talijanskome jeziku*"²⁰, a na njemu su sudjelovali studenti kroatistike i znanosti o prevođenju sa stranih sveučilišta koji su željeli bolje upoznati hrvatski jezik i filmsku kulturu.

4.2.1. Zadaci prije gledanja filma

Prije no što se film prikaže, učitelj je zadatak da pripremi učenike na gledanje filma. To se može učiniti na različite načine. Nekoliko je mogućih ciljeva ove uvodne faze sata: motivacija učenika, aktiviranje predznanja učenika o temi te razjašnjavanje konteksta

²⁰ *Pronađeno u prijevodu - projekt filmskoga prevođenja*. Dostupno na: <https://www.ffri.hr/rks/projekti.html> (28. 05. 2015.)

(usp. Blažević 2007: 245). Motiviranje učenika moguće je na mnogo načina. Važno je u uvodnoj fazi pripremiti učenike tako da što bolje prime sadržaje filma, a to je ujedno i funkcija zadataka ove faze. U ovoj se fazi nude sljedeće aktivnosti: puštanje tona / glazbe i razgovaranje o tome što on može značiti u filmu (kasnije se u dijelu nakon gledanja filma potvrđuje ili opovrgava značenje koje su učenici prvotno pridodali glazbi nakon što su pogledali film gledajući sliku i slušajući ton istovremeno), aktiviranje predznanja korištenjem asociograma, slikovni materijal koji odgovara temi: jedna fotografija ključne scene iz filma ili niz fotografija koje ne moraju nužno biti iz isječki iz filma, ali da je njihovom tematikom približena tematika samoga filma (formulacija očekivanja korištenjem fotografije koja prikazuje isječak scene iz filma, redanje fotografija scena iz filma prema kronološkom redoslijedu i sastavljanje priče), priprema za gledanje uz pisani predložak (npr. kratki sadržaj filma, transkript filma, sastavljanje priče prema ključnim riječima i slično) (usp. Etya 2010: 172).

4.2.2. Zadaci za vrijeme gledanja filma

Zadaci koji se učenicima daju za rješavanje za vrijeme gledanja filma ne bi smjeli biti preteški u smislu da ometaju recepciju filmskog djela (usp. Etya 2010: 173). Jedno od rješenja jest podjela učenika u manje skupine u kojoj svaka od njih dobiva svoj zadatak kojem se može detaljnije posvetiti prilikom gledanja filma. Prednost ovakvog načina rada jest mogućnost da učenici u kasnijoj fazi sata mogu sa što više detalja opisati likove, događaje, mjesta, kulturne ili jezične posebnosti i slično. Ovome dijelu dobro odgovaraju zadaci koji se nadovezuju na radnju, kulturu, jezik i filmsku tehniku (filmska izražajna sredstva). Jedna grupa učenika tako, primjerice, vodi bilješke o radnji filma za vrijeme gledanja, druga sakuplja sve relevantne informacije o kulturi na audiovizualnom planu, treća grupa može svoju pozornost usmjeriti na jezične osobitosti kao što su gramatika, izgovor ili dijalekt, dok se četvrta grupa može baviti posebnostima vezanima uz korištenje filmske aparature (slika, ton, kadar, plan, jezik tijela, glazba, geste i mimika) (usp. Etya 2010: 173).²¹ Svako pitanje učenicima mora biti razjašnjeno, a bilo bi dobro na početku

²¹ Identičan zadatak predlaže Lee Etya u svojem članku "Der Einsatz von Spielfilmen Unterricht Deutsch als Fremdsprache am Beispiel 'Das fliegende Klassenzimmer'".

razjasniti pitanje što sve, prema mišljenju učenika, pripada pojmu kulture (kako bi mogli osvijestiti ono što u filmu moraju prepoznati).

4.2.3. Zadaci nakon gledanja filma

Zadaci nakon gledanja filma nadovezuju se na zadatke postavljene za vrijeme gledanja filma i odnose se na gramatiku, vokabular i produktivne aktivnosti (govorenje / pisanje) (usp. Etya 2010: 174). Sadržaj koji su učenici primili slušanjem i gledanjem u ovoj se fazi detaljnije obrađuje i interpretira uz pomoć zadataka. Pritom u obzir mogu doći ovi zadaci: sastavljanje vokabulara specifičnog za tematiku filma, usmeno iznošenje ili pisani sastav o sadržaju djela, pisani sastav uz smišljanje završetka filma (kod filma s otvorenim završetkom) ili o tome kako bi film mogao drugačije završiti, opisivanje osoba, vrednovanje postojeće filmske kritike i izražavanje vlastitog mišljenja o filmu (usmeno ili pisano), sastavljanje filmske kritike, rad na filmskoj glazbi (na kojim mjestima se posebno ističe, koja je njena funkcija?), tematiziranje gesta, mimike i jezika te eventualna usporedba s vlastitim neverbalnim ponašanjem te promatranje situativnih aspekata, pri čemu je pozornost posebno usmjerena na uzročno-posljedične događaje (usp. Etya 2010: 174).

5. Kriteriji za odabir filma

Odabir odgovarajućeg filma za određenu skupinu učenika nije lak zadatak. U ovome se poglavlju želi odgovoriti na pitanje o tome koji je film prikladan za nastavu stranih jezika te su predstavljeni ključni kriteriji na koje se mora obratiti pozornost prilikom odabira filma. Film bi se trebao odabrati sukladno ciljevima nastave i u skladu s grupom učenika (podrijetlo, dob, tip učenika, njihova predznanja, potrebe i interesi) (usp. Rybarczyk 2012: 145). Uvođenje filma mora odgovarati dosadašnjem tijeku nastave i razrednoj klimi (usp. Rybarczyk 2012: 145). Svaki film sukladno svojim obilježjima (rodovskim, vrstovnim, žanrovskim, tematskim, sadržajnim i sl.) može biti pogodniji za prisup prema određenom aspektu (jezičnom, kulturnom, interkulturalnom, medijskom). Film je nužno obraditi s barem dvaju aspekata – najčešće su to jezični i kulturni aspekt – a mogu se obraditi i s više aspekata.

Vezano uz kulturni aspekt Lay (2009: 114) predlaže katalog pitanja kao pomoć učiteljima pri vrednovanju audiovizualnih materijala. Za učitelja od osobitog značaja mogu biti sljedeća pitanja:

"Koja je filmska vrsta naprikladnija za pojašnjavanje onoga o čemu treba informirati učenike? Što se filmom želi reći, pokazati ili kritizirati? Za obradu koje tematike i ostvarenje kojeg cilja nastave se film može upotrijebiti? Je li film u nastavi namijenjen kao uvodni dio ili proširivanje znanja vezanih uz određeno gradivo? Koje predznanje je dostatno da bi učenici mogli jezično i sadržajno razumijeti film? Mogu li učenici uključiti svoja iskustva i predznanja u radu sa filmom? Kako film djeluje na vas osobno? Kako bi film mogao djelovati na učenike? Postoji li opasnost od pogrešne generalizacije od strane učenika? Služi li prikazana situacija kao poticaj za razgovor o usporedbama između polazne i ciljne kulture? Omogućava li film senzibiliziranje za vrijednosti, norme i oblike ponašanja u vlastitoj i stranoj kulturi?" (usp. Lay 2009: 114-115).

Uz dobro poznavanje svojih učenika trebalo bi pratiti i aktualnu situaciju na području hrvatskoga filma i filmske produkcije, njegovu povijest i recepciju od strane publike. Film bi trebalo pogledati nekoliko puta, analizirati ga i u konačnici metodički obraditi.

6. Didaktičko-metodička obrada filma "Tko pjeva zlo ne misli"

U ovom je poglavlju na primjeru filma "Tko pjeva zlo ne misli" iz 1970. godine prikazan jedan od načina na koji se može obraditi film za potrebe nastave hrvatskoga kao stranog jezika. Nakon osnovnih informacija o filmu (podaci o redatelju, glumcima, likovima, vremenu i mjestu radnje, kratkom sadržaju filmskog djela) slijedi detaljan opis tijeka i načina izvedbe nastavne jedinice. Tijek nastavne jedinice sažeto je prikazan i u tablici koja se nalazi u prilogu. Svi nastavni materijali (nastavni listići) izrađeni za potrebe obrade ovog filma nalaze se također u prilogu. Film "Tko pjeva zlo ne misli" nije izvorno zamišljen kao film namijenjen uporabi u nastavi, već kao umjetničko djelo, umjetnički izraz i tvorevina. Upravo to mu daje prednost kao nastavnome sredstvu čija tendencija nije "didaktiziranje prikazane zbilje" već njezino oslikavanje. Tim oslikavanjem zbilje film u nastavi pomaže u prenošenju informacija o hrvatskoj kulturi te pruža mogućnost rada na učenikovom jezičnom znanju. Te su činjenice, kao i činjenica da je taj film prema izboru Društva hrvatskih filmskih kritičara proglašen najboljim hrvatskim filmom svih vremena, razlog za odabir ovoga filma. Filmu se prvenstveno pristupa s jezičnog i kulturološkog aspekta, te su sukladno tome izrađeni i odgovarajući zadaci. Svaki zadatak za cilj ima uvježbavanje određene jezične djelatnosti te razvijanje određene kompetencije. Svi navedeni zadaci i aktivnosti u obradi ovog filma izrađeni su za rad s učenicima na srednjem stupnju poznavanja jezika (prema ZEROJ-u).

6. 1. O filmu

Film "Tko pjeva zlo ne misli" redatelja Krešimira (Kreše) Golika nastao je 1970. godine. Trajanje filma je devedeset minuta. Ekranizacija je napravljena prema noveli "Dnevnik malog Perice" Vjekoslava Majera. U glavnim ulogama igraju Franjo Majetić (Franjo Šafranek), Mirjana Bohanec (Ana Šafranek), Mia Oremović (teta Mina), Relja Bašić (Ernest Fulir), te Tomica Žganec (Perica Šafranek). Radnja se odvija na području Zagreba, polovicom 30-ih godina prošloga stoljeća. Film je podnaslovljen kao "ljubavna komedija s pjevanjem", a strukturiran je u obliku dnevnika s *"kolažnim natpisima dana u*

tjednu Nevenke Šumanov"²². Osim žanrovskih obilježja muzičkoga filma, film žanrovski pripada ljubavnom filmu, a prema pristupu temi i protagonistima može se definirati kao komedija (usp. Vlašić Duić 2013: 63). Radnja se odvija u gornjogradskom stanu obitelji Šafranek i u njihovu dvorištu, u kojemu su susjedi svjedoci svih zbivanja, te na poznatim zagrebačkim izletištima – Samoboru, Maksimiru i savskom kupalištu. Gledatelj o obitelji i događajima doznaje kroz prizmu maloga Perice, koji sve pomno zapisuje u dnevnik: „...Tata kaže da smo mi Šafraneke uzor poštene zagrebačke obitelji i da bi o nama trebalo napisati knjigu. Zato ja sve što vidim pišem u dnevnik da se može pročitati za tisuću godina.“ (Golik 1970: 04'37“). Za vrijeme obiteljskog izleta u Samobor teta Mina i mama Ana upoznaju šarmantnog gospodina Fulira. On fotografira mamu Anu koja mu se svidjela na prvi pogled. Uskoro gospodin Fulir posjećuje mamu Anu u njevoj kući i donosi joj fotografije. Na izlazu sretno njezina muža Franju Šafraneke koji ga poziva da dođe na čašu vina. Osim Ani, gospodin Fulir dopao se i njevoj sestri Mini, usidjelici koja svakodnevno dolazi k Šafranekovima na ručak. I ne sluteći kako je "gospon Fulir" zainteresiran za njegovu ženu, Franjo namjerava svoju šogoricu Minu udati za njega. Prijateljstvo između Franje i Fulira se razvija sve do trenutka u kojem Franjo uhvati svoju ženu i Fulira u zagrljaju. Na kraju se ipak nekako pomire u gostionici kod Šnidaršića, a Franjina je želja ispunjena jer se Mina udaje za Fulira. "Likovi u filmu su bogato razrađeni, a svaki od njih nosi romantičarski element. Tako Franjo mašta o velikim svjetskim događanjima, njegova supruga Ana čita ljubavne romane, Fulir je svjetski čovjek galantnih manira, a Mina je pomalo škrta usidjelica koja mašta o mužu."²³ Povijesno je vrijeme podudarno, obilježeno popularnim šlagerima i aktualnim razgovorima o politici (Mandžuriji, Etiopiji, Mussoliniju) te kostimografijom i frizurama koje pripadaju vremenu prije Drugoga svjetskog rata (usp. Vlašić Duić 2013: 62). Film obiluje popularnim ljubavnim šlagerima iz 30-ih godina prošloga stoljeća (veoma popularni šlageri prije Drugoga svjetskog rata), među kojima su "Marijana" (Paljetak–Šišić), "Srce", "Za jedan časak radosti" (Dunajevski), "Zar ne znaš" (Asić), "Noćas" (Gloz), "Fala", "Kak taubeka dva" (Paljetak), "Najljepša si ti" (Ujhaly) i "Kukavica" (Jankovac). Glavni junaci rado i lijepo pjevaju, a pjesma je i funkcionalna:

²² Marković, D.: *Tko pjeva zlo ne misli*. U: Filmski leksikon. <http://film.lzmk.hr/clanak.aspx?id=188> (18. 03. 2015.)

²³ Usp. Marković, D.: *Tko pjeva zlo ne misli*. U: Filmski leksikon. <http://film.lzmk.hr/clanak.aspx?id=188> (18. 03. 2015.)

odražava raspoloženje junaka, njihov emocionalni život, boju i miris doba, a često je i stilski obilježena (sentimentalni i komični lajtmotivi – "U boj, u boj" dok Franjo i Fulir ispijaju vrčeve pobratimstva, pjevanje uličnih svirača "Ljudi mi šapuću da trpim papuču i na glavi rog"...) (usp. Težak 2002: 234). Redatelj filma Krešo Golik je za režiju osvojio Brončanu arenu u Puli 1971., a "*film je u izboru Društva hrv. film. kritičara proglašen najboljim hrvatskim filmom svih vremena*"²⁴.

6. 2. Izvedba nastavne jedinice

U ovom poglavlju detaljno je opisana izvedba nastavne jedinice, odnosno tijek nastavnog procesa, sa svim njenim sastavnicama. Svaka nastavna faza ima određene aktivnosti i zadatke koji se u njoj moraju ostvariti. Te aktivnosti i zadaci imaju svoj cilj. Dio cilja su i jezične djelatnosti (vještine) te komunikacijske jezične kompetencije koje se u učenika razvijaju pri svakoj od pojedinih faza. Tijek nastavne jedinice sažeto je prikazan u tablici.²⁵ U tablici je za nastavnu jedinicu navedeno sljedeće: trajanje, faze sata, aktivnosti / zadaci, ciljevi, vještine i kompetencije te oblik rada i nastavna pomagala koja su nužna za izvedbu pojedine nastavne faze.

Nastavna se jedinica sastoji od 6 nastavnih (školskih) sati. Podijeljena je u 4 temeljne faze: pripremu za gledanje filma, gledanje filma, interpretaciju i vježbu.²⁶ Ostale su dvije faze emocionalno-intelektualna pauza i objava doživljaja.

Osim što priprema učenike za recepciju filma, priprema za gledanje filma je i početna faza nastavne jedinice. Tako ona u sebi obuhvaća motivaciju, najavu filma i njegovu lokalizaciju. Ciljevi su ove faze i aktivnosti koje joj pripadaju pobuđivanje interesa za gledanje filma, olakšavanje razumijevanja te razjašnjavanje konteksta. Za motivacijski dio nastavne jedinice ponuđene su tri različite mogućnosti. Prva mogućnost je da se na temelju naslova filma oblikuju očekivanja o radnji i temi filma. Nastavnik učenicima može

²⁴ Marković, D.: *Tko pjeva zlo ne misli*. U: Filmski leksikon. <http://film.lzmk.hr/clanak.aspx?id=188> (18. 03. 2015.)

²⁵ Vidi prikaz izvedbe nastavne jedinice u tablici 1. u prilogu na str. 41.

²⁶ Faza interpretacije i faza vježbe navode se u istom retku i stupcu tabele zbog svoje neodvojivosti u pogledu izvedbe nastavnih sadržaja, odnosno činjenice da se međusobno nadopunjavaju.

postaviti sljedeća pitanja: „Koje je značenje poslovice 'tko pjeva, zlo ne misli'?; Što očekujete od filma s takvim naslovom?; Kakva bi mogla biti radnja u filmu? / Što će se u tom filmu događati?; Što rade likovi u filmu?; Kojoj filmskoj vrsti bi taj film mogao pripadati?“. Nakon definiranja značenja poslovice učenici, potaknuti naslovom, zamišljaju detalje (primjerice likove, radnju) i govore o kakvim bi se detaljima moglo raditi u filmu. Druga je mogućnost motivacijskog dijela formulacija očekivanja na temelju fotografija.²⁷ Ovom se aktivnošću u učenika razvija jezična vještina govorenja. Na nastavnom listiću učenici dobivaju šest različitih fotografija (isječci iz različitih dijelova filma). Fotografije nisu kronološki poredane i učenici ih moraju složiti prema logičnom redosljedu te napisati moguću radnju priče. Ukoliko treba olakšati zadatak, učenicima se mogu dati fotografije poredane kronološki, čime se sugerira određena radnja priče. Na ovaj se način uvježbava vještina pisanja i govorenja. Treća je mogućnost da učenici na radnom listiću²⁸ dobiju fotografiju koja prikazuje jedan od ključnih trenutaka u filmu sa što je moguće više osoba. Učenici oblikuju svoja očekivanja na temelju fotografije te razvijaju vještinu pisanja i govorenja razmišljajući, pišući i priopćavajući o tome kako izgledaju, gdje se nalaze i što rade likovi na slici te u kakvom su međusobnom odnosu. U drugoj i trećoj mogućnosti koje su ponuđene u motivacijskom dijelu sata, učenici trebaju strukturirati informacije sa fotografija i iznijeti ih u obliku naracije i opisa. Na taj način oni rade na diskursnoj kompetenciji i kompetenciji planiranja. Slijede najava filma i njegova lokalizacija koje bi trebale obuhvaćati godinu izdanja filma, ime i prezime redatelja, te informaciju kako je Društvo hrvatskih filmskih kritičara ovaj film proglasilo najboljim hrvatskim filmom svih vremena. Kako bi učenici mogli smjestiti film u određeni kontekst, donosi se kratki pregled podataka o počecima filma u Hrvatskoj i u svijetu te podaci o današnjoj hrvatskoj i svjetskoj filmskoj produkciji.

Sljedeća je faza gledanje filma. Prije samog gledanja filma, a u svrhu aktivnog primanja audiovizualnog sadržaja, učenici dobivaju zadatke. Formiraju se tri skupine i svaka od njih ima svoj zadatak. Zadaci se usmeno izlažu nakon gledanja filma. Prvi se zadatak odnosi na kratki sadržaj djela te prva skupina za zadatak ima sastavljanje kratkog sadržaja djela u obliku natuknica. Druga grupa učenika za zadatak ima usmjeriti pažnju na leksik, gramatiku, izgovor, dijalekt i ostale posebnosti, te ih zabilježiti, također u obliku natuknica.

²⁷ Vidi nastavni listić broj 1.: Pisanje priče prema fotografijama u prilogu na str. 45.

²⁸ Vidi nastavni listić broj 2.: Opis isječeka ključne scene u prilogu na str. 46.

Treća grupa učenika u filmu pronalazi sve informacije za koje misle da bi mogle biti od značaja za hrvatsku kulturu. Prije samog gledanja filma osobito je važno s učenicima raspraviti o pojmu kulture i o tome što taj pojam njima znači kako bi se bolje pripremili za rješavanje zadatka i kako bi mogli prikupiti što više informacija. Ovim zadacima učenici razvijaju vještinu pisanja i slušanja te sociolingvističku kompetenciju (uočavajući u filmu načine pozdravljanja likova, izbora načina obraćanja i sl.) Nakon gledanja filma slijede emocionalno-intelektualna pauza te objava doživljaja. Objava doživljaja podrazumijeva iznošenje misli, dojmova i doživljaja učenika vezanih uz film usmenim putem, čime se razvija vještina govorenja. Nakon što su učenici usmeno iznijeli svoje doživljaje, na nastavnom listiću dobivaju dva pitanja vezana uz svoj doživljaj filma. Njihovi će odgovori biti smjernica za daljnju interpretaciju²⁹, a ovom se aktivnošću razvija i vještina pisanja.

Sljedeće dvije faze su interpretacija i vježba. Interpretacija je zamišljena u obliku razgovora koji se temelji na nekoliko pitanja. Sastoji se od triju tematskih blokova, a to su: sadržaj (i likovi) te jezik i kultura. Najprije učenici odgovaraju na pitanja koja su dobili za vrijeme gledanja filma i iznose svoje zabilješke o onome što su primijetili o radnji, jeziku i kulturi. U prvom tematskom bloku, nakon što prva grupa ukratko prepriča radnju filma, interpretacija prelazi na likove. Svaki učenik izvlači jednu karticu iz vrećice na kojoj je napisano ili ime jednog lika ili imena dvaju likova. Učenik treba opisati lik iz filma kojeg je izvukao na kartici, a ako se na kartici nalaze dva lika, tada mora biti opisan njihov međusobni odnos.³⁰ Nakon ovog zadatka učenici odgovaraju na pitanje što im je bilo smiješno i koji su to smiješni trenuci u filmu. Navodi ih se da zaključe na koji je način ostvaren humor u filmu.

Slijedi prijelaz na jezik u filmu, drugu fazu interpretacije, u kojoj učenici iznose ono što su primijetili, a odnosi se na leksik, gramatiku, izgovor i dijalekt. Sve ono što su učenici primijetili nastavnik bilježi na ploču. Nastavnik na ploči izdvaja, dodaje te imenuje karakteristike kajkavskog narječja. Podcrtane riječi učenici zamjenjuju ekvivalentom u hrvatskom standardnom jeziku uz pomoć nastavnika. Potom se prelazi na germanizme i vulgarizme iz filma koji mogu poslužiti i pri govornoj karakterizaciji likova. Učenici potom određuju značenja pojedinih germanizama iz filma (*klofer, šlager, špiگل, špricer, flaše*,

²⁹ Vidi nastavni listić broj 4.: Smjernica za interpretaciju u prilogu na str. 48.

³⁰ Vidi kartice s likovima u prilogu na str. 49.

klajda, štenge, kis di hand, kušnuti se, taubek, šnicla)³¹. U ovim se aktivnostima koriste rječnik stranih riječi i rječnik žargonizama. Time se razvija sociolingvistička kompetencija, jer učenici rade na sposobnosti prepoznavanja jezičnih označitelja koji u ovom slučaju obuhvaćaju leksik (npr. *feher* u značenju *lepeza*) i gramatiku (npr. kajkavski *bum došel* umjesto *doći ću*). Nakon toga učenici pokušavaju jednojezično objasniti određene riječi, izraze i fraze iz filma (*praviti ražanj, a zec je u šumi; šmrkavac, purger...*)³². Pritom učenici također razvijaju sociolingvističku kompetenciju baveći se jezičnim označiteljima društvenih odnosa i pridodajući im kategoriju vremena prošlosti i sadašnjosti uz učiteljevu pomoć³³ (npr. *milostiva* naprama *gospođo*), te izrazima narodne mudrosti (npr. *tko pjeva, zlo ne misli*). Osim toga, razvijaju se i semantička kompetencija (učenici se bave pitanjima značenja riječi) te leksička kompetencija (učenici se upoznaju s vokabularom te uče rečenične formule kao što su pozdravi, npr. *ljubim ruke*³⁴, ustaljene kolokacije, npr. *tražiti povišicu* ili pojedinačne riječi, npr. *šmrkavac, purger* i sl.)

Slijedi treći dio interpretacije koji se odnosi na kulturu. Učenici iznose sve informacije koje su mogli prikupiti na auditivnom ili vizualnom planu o hrvatskoj kulturi. Kulturni segmenti koji se javljaju u filmu podijeljeni su u četiri skupine: prostor, odjeća, jelo i piće te predmeti i suveniri. Učitelj dijeli nastavne listiće s kulturnim sadržajima učenicima³⁵, te im pokazuje slike lokacija koje su imali prilike vidjeti u filmu: Zagreb – Gornji grad, Samobor, nekadašnje savsko kupalište, te Maksimir i Zrinjevac.³⁶ Segment odjeće čini šestinska narodna nošnja koju nosi žena prikazana u filmu. Osim toga, poznat je i šestinski kišobran koji se može vidjeti kao suncobran na glavnoj tržnici grada Zagreba Dolcu. U segmentu jela i pića učenici doznaju više o jelima i pićima koja su tipična za sjeverozapadnu Hrvatsku, ponajprije u vrijeme radnje na filmu (govedina, grašak, šarani, šabesa, bazlamača, makovnjača...). Učenike se može upoznati i s ostalim jelima i pićima koja se u

³¹ Vidi nastavni listić broj 5.: Rad na jeziku u prilogu na str. 50.

³² Peti i šesti zadatak koji se nalaze na nastavnom listiću broj 5. napravljeni su prema predlošku u nastavnoj pripremi koja se koristi za polaznike nastave hrvatskoga kao stranog jezika na Riječkoj kroatističkoj školi.

³³ Važno je učenicima istaknuti kategoriju vremena - radi li se o prošlosti ili sadašnjosti - prilikom određenih pojava. Učenici primjerice ne mogu znati radi li se o zastarjelom obliku ili ne, na učitelju je da to objasni.

³⁴ Ovaj pozdrav je jedan od zastarjelih oblika koji predstavlja primjer situacije u kojoj učenicima treba istaknuti da se radi o prošlosti i da ovaj način obraćanja danas više nije u uporabi.

³⁵ Vidi nastavni listić broj 6.: Kulturne posebnosti Hrvatske u prilogu na str. 52.

³⁶ Vidi fotografije filmskih lokacija u prilogu na str. 55.

filmu ne spominju, a tipična su za pojedine dijelove Hrvatske. Osim šestinskog kišobrana, kategoriji predmeta i suvenira pripadaju i licitarsko srce te hrvatske tradicijske igračke koje su učenici vidjeli u filmu. Učitelj pokazuje učenicima video o licitarskom srcu i o tradicionalnim hrvatskim igračkama postavljajući im pitanja vezana uz pojedini film. Učenici dobivaju i informacije o hrvatskoj književnici i prvoj hrvatskoj novinarki Mariji Jurić Zagorki čije romane (objavljene u novinama u nastavcima) u filmu čita teta Mina. Likovi u filmu pjevaju romantične šlagere koji odražavaju duh onoga vremena, a koji će pomoću odgovarajućih nastavnih sredstava i pomagala biti predstavljeni učenicima. Pri slušanju odabranih šlagera učenici trebaju dopuniti tekstove pjesama riječima koje nedostaju, a koji se nalaze na nastavnome listiću.³⁷ Pri sastavljanju svih vježbi nastavnik treba prilagoditi zadatak prethodnome stupnju poznavanja inojezičnoga hrvatskoga.³⁸ Za domaću zadaću učenici pišu sastavak na temu po izboru: "Kako bi film mogao drugačije završiti?" ili "Koji lik vam je najdraži i zašto?". Time se razvija sposobnost pisanog izražavanja, učenici vježbaju diskursnu kompetenciju i kompetenciju planiranja.

³⁷ Vidi odabrane šlagere iz filma ("Srce" i "Marijana") u prilogu na str. 58.

³⁸ U radu se ove vježbe donose u skladu s kompetencijama koje se u ZEROJ-u navode za stupnjeve B1 i B2.

7. Zaključak

Prednosti uporabe filma kao audiovizualnog nastavnog sredstva su brojne. Film podiže motivaciju u učenika, omogućava doticaj s realnošću izvan učionice, približava jezik, kulturu i određeno geografsko područje. Učenici nova znanja usvajaju brže, a mnoštvo informacija koje se prenose audiovizualnim kanalom omogućuje kvalitetniju i dulju pohranu u pamćenju. Obradom filma u nastavi stranih jezika u učenika se razvijaju jezične vještine govorenja, slušanja, pisanja i čitanja te se mogu razvijati brojne kompetencije. Najčešće su to komunikacijske jezične kompetencije, interkulturalna kompetencija i medijska kompetencija. Iako se radi o nastavnom sredstvu iznimnog potencijala, zasada postoji malen broj radova na hrvatskome jeziku koji se bave problematikom obrade filma kao audiovizualnog sredstva u nastavi inojezičnoga hrvatskoga. Iako se zanimanje za to nastavno područje intenzivno razvilo, sustavan pristup filmu kao nastavnome sredstvu u nastavi hrvatskoga kao stranoga jezika ipak ne postoji. Učitelji koji poučavaju hrvatski kao strani jezik oslonac mogu potražiti u literaturi koja se bavi pristupom filmu kao nastavnome sredstvu u nastavi hrvatskog kao materinjeg jezika, filmskim enciklopedijama i leksikonima, ali i svim ostalim djelima koja film promatraju u različitim okvirima (povijesnom, kulturnom, jezičnom...). Postoji samo nekolicina internetskih stranica koje učitelju mogu biti korisne pri obradi određenog filma (službene stranice Hrvatskog filmskog saveza i Hrvatskog audiovizualnog centra, te stranica *filmovi.hr* i *www.imdb.com*). Ovim se radom želi dati poticaj stvaranju internetske stranice sa sadržajima koji bi na tom području bili korisni svima koji se bave inojezičnim hrvatskim. Za učitelje postoji mogućnost filmske edukacije u školi "Dr. Ante Peterlić", no niti ona ne nudi ključ za metodičku sigurnost u radu s filmom u nastavi hrvatskog kao stranog jezika. Iz toga proizlazi potreba za sustavnim bavljenjem filmom na tome području. Način na koji učitelj može pristupiti obradi filma prvenstveno uključuje dobru i kvalitetnu pripremu. Za obradu u nastavi hrvatskog kao stranog jezika prikladan je onaj film koji je u skladu sa ciljevima nastave i grupom učenika (njihovim podrijetlom, dobi, tipom učenika, njihovim predznanjem, potrebama i interesima) te koji je obrađen s barem dvaju aspekata (jezičnog, kulturnog, interkulturalnog, medijskog). Uspješna uporaba filma kao nastavnog sredstva također uključuje višekратно pregledavanje filma, njegovu analizu i metodičko-didaktičku obradu. Metodičko-didaktička obrada za svoj cilj ima osmišljavanje aktivnosti i izradu

zadataka koji služe kao predlošci za nastavnu interakciju. U literaturi se predlaže model koji se sastoji od triju faza prilikom obrade filma. Taj je model predstavljen i korišten u ovome radu, a sastoji se od faze "prije gledanja filma", "za vrijeme gledanja filma" i nakon gledanja filma".

Glavni cilj ovoga rada bio je metodičko-didaktički obraditi odabrani film kako bi poslužio kao primjer i pomoć učiteljima prilikom njihove obrade filmova, za izradu njihovih vlastitih zadataka i osmišljavanje vlastitih aktivnosti u nastavi hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika. Ova obrada predstavlja samo jedan od nekoliko mogućih načina didaktiziranja odabranoga filma za potrebe nastave hrvatskog kao stranog jezika – film "Tko pjeva zlo ne misli" pruža, naime, mogućnost za različite obrade i pristupe.

8. Sažetak

U novije vrijeme posebno se zanimanje za film kao nastavno sredstvo javlja na području nastave stranih jezika, pa tako i u nastavi hrvatskoga kao stranoga jezika. Igrani film kao najgledaniji filmski rod predstavlja područje dominantne kinematografije. Posjeduje ogroman potencijal za motivaciju učenika, omogućava približavanje jezika, kulture i određenog geografskog područja iz realistične perspektive, idealan je za kritičko promišljanje i potiče usmeno i pismeno stvaralaštvo učenika. Doprinosi razvoju jezičnog i kulturnog znanja te međukulturalne, medijske i komunikacijske jezične kompetencije u učenika, a nedvojbeno razvija i jezične vještine (slušanje, gledanje, govorenje, pisanje), čime postaje jedno od nezaobilaznih nastavnih sredstava. Učitelji koji će u svojoj nastavi koristiti igrani film kao nastavno sredstvo mogu se osloniti na literaturu koja tematizira film za potrebe nastave hrvatskog kao materinjeg jezika i na radove koji se bave uporabom videomaterijala u nastavi stranih jezika, mogu se poslužiti internetskim stranicama koje nude relevantne informacije i tekstove o hrvatskome filmu, a filmsko obrazovanje mogu steći u školi medijske kulture. Kako bi se odabrani igrani film adekvatno obradio za potrebe nastave, potrebna je temeljita priprema – film bi trebalo pregledati nekoliko puta, analizirati ga te metodički obraditi. Dosada je najprihvaćenija obrada filmova prema modelu koji se sastoji od triju faza, u kojima se osmišljavaju aktivnosti i izrađuju zadaci prije, za vrijeme i nakon gledanja filma. Prema tome modelu je obrađen i film "Tko pjeva zlo ne misli" redatelja Krešimira Golika iz 1970. godine. Filmu se pristupa s jezičnog i kulturološkog aspekta, a u skladu se s time u radu donosi detaljan prikaz izvedbe nastavne jedinice te zadaci i aktivnosti uključujući jezične vještine i kompetencije čiji razvoj potiču. Zadaci i aktivnosti osmišljeni su za rad s učenicima na srednjem stupnju poznavanja jezika prema ZEROJ-u.

9. Ključne riječi

hrvatski kao strani jezik, audiovizualni mediji, igrani film, zadaci za rad s filmom, metodičko-didaktički pristup pri radu s filmovima, medijska kompetencija, komunikacijska jezična kompetencija, međukulturalna kompetencija

10. Prijevod naslova rada i ključnih riječi na strani jezik

Film in teaching Croatian as a foreign language: an example of didactic-methodical processing of the film "One Song a Day Takes Mischief Away"

Keywords: Croatian as a foreign language, audiovisual media, feature film, film-driven tasks, didactic methodical approach to working with films, media competence, communicative language competence, intercultural competence

11. Popis literature

Literatura

1. Biechele, B. (2010): *Verstehen braucht Sehen: entdeckendes Lernen mit Spielfilm im Unterricht Deutsch als Fremdsprache*. U: Welke, T. i Faistauer, R. (Izd.): Lust auf Film heißt Lust auf Lernen: Der Einsatz des Mediums Film im Unterricht Deutsch als Fremdsprache. Wien: Praesens Verlag.
2. Biechele, B. (2011): *Bewegte Bilder sehen lernen heißt fremde Sprache und Kultur verstehen können*. U: Hahn, M. i Wazel, G. (Izd.): Theorie und Praxis des DaF und DaZ-Unterrichts heute. Frankfurt am Main: Peter Lang: 11-34.
3. Blažević, N. (2007): *Grundlagen der Didaktik und Methodik des Unterrichts Deutsch als Fremdsprache*. Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
4. Bognar, L.; Matijević, M. (2005): *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
5. Brandi, M.-L. (1996): *Video im Deutschunterricht: Eine Übungstypologie zur Arbeit mit fiktionalen und dokumentarischen Filmsequenzen*. München: Langenscheidt.
6. Byram, M.; Zarate, G. (1994): *Definitions, Objectives and Assessments of Sociocultural Competence*. Strasbourg: Council of Europe.
7. Corbett, J. (2003): *An Intercultural Approach to English Language Teaching*. Clevedon: Multilingual Matters.
8. Čeliković, V. (2005): *Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje*. Zagreb: Školska knjiga.
9. Damen, L. (1987): *Culture Learning: The fifth dimension in the language classroom*. MA: Addison-Wesley Publishing Company.
10. Decke-Cornill, H. und Küster, L. (2010): *Fremdsprachendidaktik: Eine Einführung*. Tübingen: Narr Verlag.
11. Etya, Lee (2010): *Der Einsatz von Spielfilmen Unterricht Deutsch als Fremdsprache am Beispiel "Das fliegende Klassenzimmer"*. U: Welke, T. i Faistauer, R. (Izd.): Lust auf Film heißt Lust auf Lernen: Der Einsatz des Mediums Film im Unterricht Deutsch als Fremdsprache. Wien: Praesens Verlag.

12. Jelaska, Z. et al. (2005): *Hrvatski kao drugi i strani jezik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
13. Korom, M. (2005³): *Kroatisch für die Mittelstufe: Lese und Übungstexte*. München: Otto Sagner.
14. Maiwald, K. (2005): *Wahrnehmung – Sprache – Beobachtung: Eine Deutschdidaktik bilddominierter Medienangebote*. München: Kopaed.
15. Matijević, M. (2005): *Mediji u odgoju i obrazovanju*. U: Bognar, L.; Matijević, D. (Izd.): *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
16. Narodne novine (2003): *Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima*. Zagreb: Narodne novine. 03(167), 7397-7424.
17. Roberts, C. et al. (2001): *Language Learners as Ethnographers*. Clevedon: Multilingual Matters.
18. Rosandić, D. (1986): *Metodika književnog odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Školska knjiga.
19. Schwerdtfeger, I. C. (1989): *Sehen und Verstehen: Arbeit mit Filmen im Unterricht Deutsch als Fremdsprache*. München i Berlin: Langenscheidt.
20. Strmečki Marković, S. (2005): *Igrani film u nastavi jezičnih vježbi u sklopu studija germanistike u Zagrebu*. U: *Strani jezici*. 34: 59-69.
21. Šakić, T. (2014): *Hrvatski film između nacionalizirane i nacionalne kinematografije*. U: Boras, D. (Izd.): *Hrvatska na prvi pogled: Udžbenik hrvatske kulture*. Zagreb: FF press.
22. Škrabalo, I. (1998): *101 godina filma u Hrvatskoj 1896.-1997.: Pregled povijesti hrvatske kinematografije*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
23. Težak, S. (2002): *Metodika nastave filma na općeobrazovnoj razini*. Zagreb: Školska knjiga.
24. Udier, S. L. (2014): *Hrvatska na prvi pogled: Udžbenik hrvatske kulture*. Zagreb: FF press: 298-335.
25. Vlašić Duić, J. (2013): *U Abesiniju za fonetičara: Govor u hrvatskome filmu*. Zagreb: Hrvatski filmski savez.
26. Vrabec, M. (1967): *Film i odgoj: osnove teorije filmskog odgoja*. Zagreb: Školska knjiga.
27. Vrhovac, Y. (1999a): *Strani jezik u osnovnoj školi*. Zagreb: Naklada Naprijed.

28. Vrhovac, Y. (1999b): *Televizija u nastavi stranih jezika*. U: Vrhovac, Y. (Izd.): Strani jezik u osnovnoj školi. Zagreb: Naklada Naprijed: 333-337.
29. Zelenika, R. (1998): *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*. Rijeka: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
30. Žanić, I. (2009): *Kako bi trebali govoriti hrvatski magarci? O sociolingvističkim animiranih filmova*. Zagreb: Algoritam.

Internet

1. Bagarić, V.; Mihaljević Djigunović J. (2007): *Definiranje komunikacijske kompetencije*. U: Metodika. 8/1: str. 84-93. Dostupno na: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=42650 (30. 04. 2015.)
2. Bašić, M. (2014): *Interkulturalna sastavnica komunikacijske kompetencije*. U: Magistra Iadertina. 9/1: str. 55-70. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/137242> (30. 04. 2015.)
3. *FILMOVI.hr*. <http://filmovi.hr> (24. 05. 2015.)
4. *Hrvatski audiovizualni centar*. <http://www.havc.hr> (24. 05. 2015.)
5. *Hrvatski filmski savez*. <http://www.hfs.hr> (24. 05. 2015.)
6. *IMDb*. <http://www.imdb.com> (24. 05. 2015.)
7. Lay, Tristan (2009) *Film und Video im Fremdsprachenunterricht: Eine empirisch quantitative Erhebung zur didaktisch-methodischen Implementierung filmspezifischer Arbeit im universitären Deutschstudium Taiwans*. U: Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht. 14/1: str. 107-153. Dostupno na: <https://zif.spz.tu-darmstadt.de/jg-14-1/docs/Lay2.pdf> (30. 04. 2015.)
8. *Licitarsko umijeće iz sjeverne Hrvatske*. Dostupno na: <http://www.info-marijambistrice.hr/index.php/hr/zanimljivosti/zanimljivosti> (18. 03. 2015.)
9. *Marijana*. Dostupno na: <https://www.youtube.com/watch?v=7WUam9NRzWE> (20. 03. 2015.)
10. Marković, D.: *Tko pjeva zlo ne misli*. U: Filmski leksikon. Dostupno na: <http://film.lzmk.hr/clanak.aspx?id=1881> (18. 03. 2015.)

11. Mikić, K.(2002): *Internetske stranice koje pomažu u nastavi medijske kulture*. U : Zapis - bilten Hrvatskog filmskog saveza. 37/2002. Zagreb. Dostupno na: http://www.hfs.hr/nakladnistvo_zapis_detail.aspx?sif_clanci=168#.VXF3fM-qqko (18. 05. 2015.)
12. Moslavac, Slavica. *Ljetna razbibriga: Licitarska srca* Dostupno na: <http://akademija-art.hr/art/radionice/27403-ljetna-razbibriga-licitarska-srca> (18. 03. 2015.)
13. Novak-Milić J.; Gulešić-Machata, M. (2006): *Međukulturna kompetencija u nastavi hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika*. U: Lahor. 1/1: str. 69-83. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/10867?lang=en> (30. 04. 2015.)
14. *Pronađeno u prijevodu - projekt filmskoga prevodenja*. Dostupno na: <https://www.ffri.hr/rks/projekti.html> (28. 05. 2015.)
15. Rybarczyk, R. (2012): *Zum Einsatz von Kurzspielfilmen im Fremdsprachenunterricht am Beispiel von Werbespots*. U: Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht. 17/2: str. 143-156. Dostupno na: <https://zif.spz.tu-darmstadt.de/jg-17-2/beitrag/Rybarczyk.pdf> (28. 05. 2015.)
16. *Srce*. Dostupno na: https://www.youtube.com/watch?v=20A_QTWw-jc (20. 03. 2015.)
17. *Škola medijske kulture "Dr. Ante Peterlić" - Info*. Dostupno na: http://www.hfs.hr/smk_detail.aspx?tekst_id=170#.VWWojc-eDGc (27. 05. 2015.)
18. *Što je licitar?* Dostupno na: <http://www.licitar.hr/hr/o-licitarima> (18. 03. 2015.)
19. Turković, H.: *Igrani film*. U: Filmski leksikon. Dostupno na: <http://film.lzmk.hr/clanak.aspx?id=681> (23. 05. 2015.)

Filmovi

1. *Čarobne ruke majstora igračaka*. Trajanje: 9,53 min. Dostupno na: <https://vimeo.com/60369783> (18. 03. 2015.)
2. *Tko pjeva zlo ne misli*. Jugoslavija 1970. Režija: Golik, Krešimir. Scenarij: Golik, Krešimir. Kamera: Rajković, Ivica. Glavne uloge: Majetić, Franjo; Bohanec,

Mirjana; Bašić, Relja; Oremović, Mia; Žganec, Tomislav. Produkcija: Croatia film.
Trajanje: 90 min. Format: Dolby, PAL

3. *Veliko srce vjernih licitara*. 2012. Režija: Nenad Borovčak. Trajanje: 8,20 min.
Dostupno na: <https://vimeo.com/61660208> (18. 03. 2015.)

Fotografije

1. *Kapela svete Ane u Anindolu, Samobor*. Dostupno na:
<http://www.skole.hr/upload/portalezaskole/images/newsimg/10634/Image/DSC09110.JPG> (18. 04. 2015.)
2. *Maksimir*. Dostupno na: <http://dobarzivot.net/wp-content/uploads/Pogled-na-vidikovac.jpg> (18. 04. 2015.)
3. *Savsko kupalište 80-ih godina prošlog stoljeća*. Dostupno na:
http://picasaweb.google.com/lh/photo/E6SgmAw4VfVZWNXhKI_2oA?feat=embedwebsite (18. 04. 2015.)
4. *Zagreb - Gornji grad*. Dostupno na:
http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b4/Zagreb_Gornji_grad_Markova_crkva.jpg (18. 04. 2015.)
5. *Zrinjevac*. Dostupno na: http://s2.pticica.com/foto/0001325939_1_0_3v9zwd.jpg
(18. 04. 2015.)

11. Prilozi

Tablica 1.: Prikaz izvedbe nastavne jedinice.....	42
Nastavni listić 1.: Pisanje priče prema fotografijama.....	45
Nastavni listić 2.: Opis isječka ključne scene.....	46
Nastavni listić 3.: Zadaci za vrijeme gledanja filma.....	47
Nastavni listić 4.: Smjernica za interpretaciju.....	48
Kartice s likovima.....	49
Nastavni listić 5.: Rad na jeziku.....	50
Nastavni listić 6.: Kulturne posebnosti Hrvatske.....	52
Fotografije filmskih lokacija.....	55
Odabrani šlageri iz filma: Srce i Marijana.....	58

Vrijeme	Faze sata	Aktivnosti / zadaci	Cilj, vještine, kompetencije	Oblik rada / nastavna sredstva i pomagala
30 min	Priprema za gledanje filma (Motivacija, najava, lokalizacija)	- 1. formulacija očekivanja na temelju naslova ili 2. formulacija očekivanja na temelju slike ili 3. stvaranje priče prema fotografijama - najava teme - smještanje filma u vremenski okvir, prezentacija podataka o počecima filma u Hrvatskoj i u svijetu te prezentacija podataka o današnjoj hrvatskoj i svjetskoj filmskoj produkciji	- pobuđivanje interesa za gledanje filma - olakšavanje razumijevanja - razjašnjavanje konteksta - govorenje / pisanje - diskursna kompetencija i kompetencija planiranja (2., 3.)	- frontalni rad - 1. živa riječ, 2. nastavni listić, 3. nastavni listić, Powerpoint prezentacija, osobno računalo, projektor
90 min	Gledanje filma	Zadatak 1: kratki sadržaj Zadatak 2: jezik Zadatak 3: kultura	- aktivno primanje audiovizualnog sadržaja - slušanje, pisanje - sociolingvistička kompetencija	- grupni rad, individualni rad - živa riječ, nastavni listić, zvučni film, CD-ROM sa zvučnim filmom, osobno računalo, projektor
	Emocionalno-intelektualna pauza		- priprema za objavu doživljaja	
8 min	Objava	- usmena - razgovor s	- izražavanje	- individualni

	doživljaja	učenicima - pismena - odgovaranje na pitanja o filmu	svojih misli, dojmova i stavova, komentiranje - govorenje, pisanje	rad - živa riječ, nastavni listić
152 min	Interpretacija i vježba	- mjesto i vrijeme radnje - prepričavanje kratkog sadržaja - opis likova i njihovih međusobnih odnosa - opisivanje načina na koji je ostvaren humor u filmu - kajkavsko narječje u filmu: prepoznavanje, glavna obilježja - zadatak 4: zamjenjivanje riječi iz narječja riječima iz hrvatskog standardnog jezika - govorna karakterizacija likova - zadatak 5: zamjenjivanje stranih riječi riječima iz hrvatskog standardnog jezika - zadatak 6: određivanje i objašnjavanje značenja riječi, izraza i fraza iz filma - razgovor o kulturnim sadržajima koje su učenici primijetili - gledanje kratkog filma o	- interpretacija djela u svrhu razvijanja kompetencija, širenje vokabulara, upoznavanje sa kulturnim sadržajima koje nudi film - pisanje, govorenje, prevođenje, slušanje - semantička kompetencija, leksička kompetencija, sociolingvistička kompetencija, diskursna kompetencija, kompetencija planiranja	- individualni rad - nastavni listići, Powerpoint prezentacija, rječnik žargonizama, rječnik stranih riječi, zvučni filmovi, internet, slike, zvučni zapisi pjesama

		<p>licitarstvu i medičarima uz pitanja</p> <ul style="list-style-type: none"> - gledanje filma o hrvatskim tradicijskim igračkama uz pitanja (konići, bebe, ptice...) - lokacije iz filma (Zagreb - Gornji grad, Samobor, Savsko kupalište, Maksimir, Zrinjevac) - jelo i piće karakteristično za sjeverozapadnu Hrvatsku (govedina, grašak, šarani, orehnjača, makovnjača, bazlamača, šabesa) - Marija Jurić Zagorka - slušanje pjesama iz filma i nadopunjavanje riječi koje nedostaju - funkcija pjesama / šlagera u filmu - domaći uradak: sastavak na temu po izboru: "Kako bi film mogao drugačije završiti?" ili "Koji lik vam je najdraži / najsimpatičniji i zašto?" 		
--	--	--	--	--

Poredajte fotografije prema logičnom redosljedu i napišite kratku priču prema njima:

Pred vama na fotografiji je isječak scene iz filma. Razmislite i napišite: Kako izgledaju ljudi na fotografiji? Što rade? Gdje se nalaze?

Možete li zaključiti u kakvom su međusobnom odnosu?

ZADACI ZA VRIJEME GLEDANJA FILMA:

- 1) Prilikom gledanja filma vodite bilješke o radnji filma u obliku natuknica tako da kasnije možete prepričati kratki sadržaj.

- 2) Zabilježite koje ste posebnosti primijetili gledajući film, a odnose se na leksik, gramatiku, izgovor, dijalekt...

- 3) Pronađite u filmu sve informacije za koje mislite da bi mogle biti od značaja za hrvatsku kulturu (na auditivnom i vizualnom planu). Zabilježite sve što ste zamijetili te zapišite sva pitanja koja naknadno želite postaviti.

mama Ana	mama Ana - gospon Fulir
teta Mina	gospon Fulir - mali Perica
gospon Fulir	teta Mina - tata Franjo
tata Franjo	teta Mina - gospon Fulir
mali Perica	tata Franjo - gospon Fulir
mama Ana - teta Mina	mali Perica - roditelji
mama Ana - tata Franjo	obitelj Šafranek - susjedi

4. Podcrtane riječi zamijeni ekvivalentom u hrvatskom standardnom jeziku:

- Samo, bojim se da sam baš onaj čas kad ste nas slikali, držala **feher** ovak, pa me se **morti** nije **videlo**.
- Je li **otišel**? To još **nis doživeli**?
- **Bu se** ženska lakše udala... Mina, **buš** se napila. Vi **bute** mene učili.
- Da probam jednu **šnitu**! Znaš da ti je orehnjača dobra... Samo, **kaj** nema premalo **file**?

5. Što znače ovi germanizmi?

- klofer
- šlager
- špigl
- špricer
- flaše
- klajda
- štenge
- kis di hand
- kušnuti se
- taubek
- šnicla

6. Pred vama su neke riječi, izrazi i fraze iz filma. Pokušajte ih objasniti jednojezično.

- nabiti rogove komu
- biti dobra prilika za koga
- ustati na lijevu nogu
- podviti rep
- vidikovac
- nemojte ništa zamjeriti
- snimak
- svakome se nađe slaba točka
- imati morske ideje
- soliti pamet
- imati sluha kao stara cipela
- biti ispod časti
- kerefeka
- bilo je dobro k'o grom
- gubica
- zauzimati / zauzeti se za koga
- praviti ražanj, a zec je (još) u šumi
- loviti nekoga za riječ
- tražiti povišicu
- juriš
- sablja
- to će opet doći u modu
- moda se vraća
- fakin
- šmrkavac
- purger
- kad vidimo dimnjačara,
moramo se primiti za gumb.
- limena glazba

Lokacije iz filma

- Zagreb – gornji grad
- Samobor
- Savsko kupalište
- Maksimir
- Zrinjevac

Šestinska nošnja

Šestinska nošnja dobila je naziv prema selu Šestine, a bila je u upotrebi do 60-tih godina 20. stoljeća u svakodnevnom životu. Danas se uglavnom nosi u folklorne svrhe, na raznim priredbama i svečanostima. Dio šestinske narodne nošnje je i šestinski kišobran, koji datira iz sredine 18. stoljeća i prepoznatljiviji je suvenir grada Zagreba. Šestinski kišobrani danas se mogu vidjeti na glavnoj zagrebačkoj tržnici Dolac gdje služe kao suncobrani.

Jelo i piće – tipično za ono vrijeme i sjeverozapadnu Hrvatsku

- orehnjača – kolač od dizanog tijesta s nadjevom (filom od mljevenih oraha)
- makovnjača
- bazlamača – jednostavan domaći kolač od kukuruznog brašna
- šabesa – gazirano piće žute boje, prodavalo se na sajmovima i proštenjima (kao današnja Fanta, a Cola je bio kraher)

Znate li što su:

▪ štrukli	▪ fritule
▪ mlinci	▪ pelinkovac
▪ sarma	▪ paprenjak
▪ zagrebački odrezak	▪ malvazija

Licitar

Licitar je šareno ukrašeni kolač od medenoga tijesta, a prave ga medičari. Svoj konačan izgled licitari dobivaju nakon bojenja i dodavanja raznih raznobojnih ukrasa, "luftajza" – valovnica, puževa, ružica, sličica i ogledalaca. Tradicionalno je crvene boje, a proizvodi se u različitim oblicima i veličinama.

Licitari koriste pet osnovnih boja: crvenu, ružičastu, plavu, žutu, bijelu i zelenu. Na konjiće, jahače, bicikle, loptice, anđele, sv. Nikolu, zvijezdice dolazile su samo sličice, dok se na srce pored ogledala i sličica stavljao i natpis štiklec s tekstom najčešće ljubavnog sadržaja.

Sitni su licitari (srca, trešnje, bebe, ptičice, gljive, potkove, vjenčići, konjići), omiljen ukras božićnih jelki hrvatskih domova, a oni veći, namijenjeni su darivanju bližnjih povodom posebnih prigoda. Najčešći oblik je licitarsko srce, koje mladić daruje djevojci, a često se priprema i za vjenčanje, ukrašen imenima mladenaca i datumom vjenčanja.

Evo nekoliko primjera teksta ljubavnog sadržaja sa licitara³⁹:

Moje srce vene	Neki kažu – svijet je pak'o!	Slatke tvoje plave oči,
Ljubi dušu mene.	Drugi vele – svijet je raj!	I umiljat pogled tvoj
Što je mojem srcu slađe	Za jedne je osmjeh sreća,	Nadvladale srce moje
No, kad vjerno srce nađe.	Za druge je uzdisaj!	Ah, ja želim biti tvoj!

Na nebu nema zvijezde	Anđeli se smiješe
Da sija kao ti,	U svom divnom raju,
Pa baš ni sunce nema	Kada usred ruža
Takove svjetlosti.	Tebe ugledaju.
Ko što je lijep ovaj cvijet	Gledi Miško iz komore,
lijep ti bio čitav svijet.	Ljubio bi al` ne more.

³⁹ Prema tekstu sa stranica: Moslavac, Slavica. *Ljetna razbibriga: Licitarska srca* <http://akademija-art.hr/art/radionice/27403-ljetna-razbibriga-licitarska-srca> (18. 03. 2015.); i *Što je licitar?* <http://www.licitar.hr/hr/o-licitarima> (18. 03. 2015.), te *Licitarsko umijeće iz sjeverne Hrvatske.* <http://www.info-marija-bistrice.hr/index.php/hr/zanimljivosti/zanimljivosti> (18. 03. 2015.)

Animirani dokumentarni film: Veliko srce vjernih licitara⁴⁰

Odgovorite na pitanja:

1. Koje oblike licitara ste vidjeli u filmu?
2. Koje je godine osnovan najstariji medicarski obrt?
3. Što se sve može napisati na licitare?

Hrvatske tradicijske igračke

Animirani dokumentarni film: Čarobne ruke majstora igračaka⁴¹

Odgovorite na pitanja:

1. Koje ste igračke vidjeli u filmu?
2. Kojim se bojama bojaju igračke?
3. Koje novosti u vezi igračaka uvodi treći čovjek iz filma?

Marija Jurić Zagorka

- profesionalna novinarka i najčitanija hrvatska književnica te spisateljica, pretežno povijesnih, ali i socijalnih i pustolovnih romana (Grička vještica, Kći Lotrščaka, Gordana, Republikanci i dr.)
- borila se protiv društvene diskriminacije, mađarizacije i germanizacije te za prava žena

Pjesme, šlageri

Srce (Dunajevski), *Za jedan časak radosti* (Dunajevski), *Marijana* (Paljetak-Šišić), *Zar ne znaš* (Asić), *Noćas* (Gloz), *Fala* (Paljetak), *Kak taubeka dva* (Paljetak), *Najljepša si ti* (Ujhaly), *Kukavica* (Jankovac)

⁴⁰ *Veliko srce vjernih licitara*. 2012. Režija: Nenad Borovčak. Trajanje: 8,2 min. <https://vimeo.com/61660208> (18. 03. 2015.)

⁴¹ *Čarobne ruke majstora igračaka*. <https://vimeo.com/60369783> (18. 03. 2015.)

Fotografija 1: Zagreb - Gornji grad

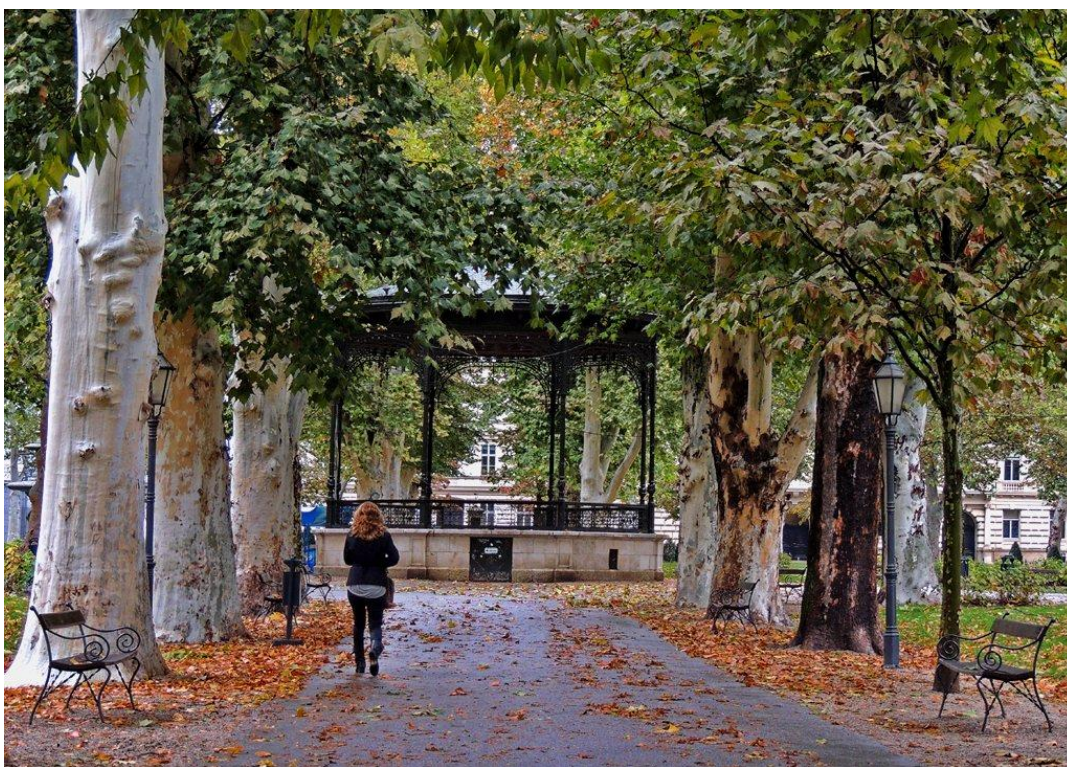
Fotografija 2: Kapela svete Ane u Anindolu, Samobor

Fotografija 3: Savsko kupalište 80-ih godina

Slika 4: Maksimir

Fotografija 5: Zrinjevac

Srce

Na svijetu ima mnogo žena,
ljepota gleda odasvud,
al' srce traži samo jednu,
za jednom čežnja puni grud.
Zaljubit ćeš se iznenada,
i krvca u tvom srcu vri,
i cijeli svijet je divan tada,
ostvareni su sretni sni.
I pjevaj ti:
Ja ljubim,
jer strune srca glasno poju.
Ljubim,
jer sreća krasi život naš.
Ljubim, jer tako hoće srce moje,
hvala ti srce, što ti za osjećaj taj znaš.

Marijana

Jedne divne tihe majske noći,
Ti si rekla da ćeš doći na prvi rendezvous.
Noć je, oko mene svud je tama,
Marijana spava sama i ne zna da sam tu.
A ja pod palmom sjedim sam,
A oči sklapa san,
I tužan čekam davno žuđen dan.

O, Marijana, slatka mala Marijana,

Tebe ću čekat' ja dok svane dan.

Ponoć, ponoć već je davno prošla,
Marijana nije došla na prvi rendezvous.
Još će, još će mnoge noći proći,
Marijana neće doći na prvi rendezvous.
A ja pod palmom sjedim sam,
A oči sklapa san
I tužan čekam davno žuđen dan.

O, Marijana, slatka mala Marijana,

Tebe ću čekat' ja, dok svane dan.